Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргэтэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 284 (14089) | 1975 оной декабриин 4, четверг | Сэн 2 мүнгэн.

Арбадахи табан жэл — эрхим шанар хангаха, үйлэдбэриин ашаг үрые бүхы талаарнь дээшэлүүлхэ, социалис эсэгэ ороноо саашаданh хүгжөөн hалбаруулха табан жэл урдамнай угтажа байна. Энээниие габшагайгаар эхилхэ, түрүүшын үдэрhөө ажалай түргэн эршэ, эрхим шанар түйлаха гээшэ эхэ оронойнгоо үмэнэ бэелүүлхэ арюун уялгамнай болоно.

СССР-эй юhэдэхи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976 ОНДО ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, депутат Н. К. БАЙБАКОВОЙ элидхэл

Нүхэд депутатууд! КПСС-эй ЦК-гай Гене...на секретарь нүхэр ...И. Брежневэй зааhанай ...ор, эрхим шанартай ба ...г үрын дээшэлхэ, арад ...й баян дэлгэр байдалай саашадаа улам ургаха табан жэл болохо ёhотой арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ — 1976 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб КПСС-эй ЦК-гай Пленумээр hайшаагдаад, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгhөө Таанадай үзэмжэдэ табигдана. СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдэй проектые СССР-эй министерствэнүүд ба албан зургаануудай, союзна республиканууд Министрнүүдэй Соведэй дурадхалнуудые үндэhэ болгон. 1976 оной түсэб бэлдэг-

1975 ОНОЙ ТҮСЭБЭЙ ДҮҮРГЭЛТЫН ДҮНГҮҮД

...976 оной түсэб тухай ...адта элидхэхэhээ урид, ...дэхи табан жэлэй тү...хы жэлэй — 1975 ...й түсэбэй дүүргэлтын ...үүд тушаа тобшохоноор ...он хэлэхыемни зүбшөө-...Энэ табан жэлнай нии... үйлэдбэрилгые хүгжөө-...й, тэрэнэй ашаг үрые ...элүүлhэнэй үндэhөөр ...т арадай ажабайдалай ...хэмжээе бүхы аргаар ...ээхэ зорилготой, Комму... партиин хараалан то-...ойлhон удаан болзорто ...льно-экономическа по-...ка бэелүүлхэ хэрэгтэ ...амжалтануудаар тэмдэг-...э. КПСС-эй XXIV ...дын хараалан соносхо-...амгалан байдалай про-...ма сэхэ шууд бэелүү-...жэ байна.

...эдэхи табан жэлэй ...льно-политическэ ба ...мическа дүнгүүд ...С-эй XXV съезд дээрэ ...логдон гаргагдаха бай-... Гэхэ зуура, совет арад ...унис партиин хүтэл-... КПСС-эй XXIV съез-... Директивэнүүдтэй зо-...улан, экономико хүг-...гын талаар тон эршэм-... түргэн дабшалта түйлаа ...бүри мүнөө тодорхой-... хэлэжэ шадаха бай-... Ороной экономическа ...учно-техническэ хүсэн ...ургаа. Социальна ехэ ...амма дүүргэгдээ. Со-... гүрэнүүдэй хани ...л улам бэхижэнэ, эдэ-...аха дүү ёhоной харил-...олбоон эб найрамдалай ...циализмын аша туhада ...хүгжэжэ байнхай. Эдэ ...эмнай Советскэ Союзай ...орондын нэрэ хүндые ...дээрэ үргэнэ.

...най ажахын түйлалта-... хамтадхамал түхэл ...тэйгээр национальна ...доходой ургалта дотор ...дагынь элитэ. Үнгэ-... жэлэйхитэй жэшэбэл, ...олзо доход 4 процен-...нэмэжэ, 362 миллиард ...г болохо байха.

...номикын гол hалбари ...ромышленностьдахи үй-...рилгын хэмжээн 6,7 ...нтээр нэмэхэ түсэб-..., 7,5 процентээр ехэ ...н байна. Продукциин ...соохи ургалта 36 мил-... үлүүтэй түхэригэй, ...тоодо түсэбhөө гадуур ...-6 миллиард үлүүтэй ...гэй болохо. Научно-...ческэ дэбжэлтые тодор-... hалбаринууд боло-...шина бүтээлгэ, хими-..., нефтехимическэ, га-...промышленность ба бу-...эдэ хэдэн hалбаринууд ...тэй түргэнөөр хүгжөө. ...бэрилгын техническэ ...хэмжээн, продукциин ...жэлhээ жэлдэ улам ...лнэ, шэнэ түрүү зэр-...үхеэрэлгэнүүд ба тех-...ческа арганууд нэбтэ-...гдэнэ. Ниитын ажалай ...ургана. Промышлен-...дахи ажалай бүтээсэ 1975 оной турша соо 5,9 процентээр нэмээ. Тиигэhэнэй ашаар продукциин ургалтын табанай дүрбэн хубинь түйлагдаа.

Партиин XXIV съездын, КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 оной) Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэhөөр хүдөө ажахые хүгжөөхэ, тэрэнэй материально-техническэ үндэhэ hуурие бэхижүүлхэ удаан болзортой программа бэелүүлэгдэжэ байна. Хүдөө ажахын капитальна хүдэлмэридэ hомологдоhон мүнгэнэй хэмжээн байгша ондо 31 миллиард үлүүтэй түхэриг болохо, тайлбарилан хэлэбэл, 1974 онойхиhоо 9 процентээр ехэ байха. Хүдөө ажахыда техникэ, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үтэхөөр хараалагдаhан түсэбүүд дүүргэгдээ, мелиоративна хүдэлмэриин дэлисэ хэмжээнүүд үргэдхэгдөө.

Энэ жэлдэ сагай уларилай тон муу байhаниинь элитэ. Тиин, хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хэдэ хэдэн үрэ дүнгүүдээр түсэбэй хэм хэмжээндэ хүрэжэ шадаагүйбди. Иимэ орёо оршон байдалай тохёолдобошье, техническэ зэбсэглэлгын ехээр үргэдэhэнэй, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шэн зоригтойгоор ажаллаhанай ашаар, хлопок ургуулан абаха ба бусад хэдэн янзын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ түсэбтэ даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдээ. Мяха, hү, үндэгэ, нооhо үйлэдбэрилгын ба худалдалгын хэмжээн нэмэhэн байна.

Бүхы янзын транспорт саашадаа хүгжөөгдөө. Ашаа, пассажирнуудые зөөлгөөр 1975 оной түсэб бүхы дээрээ дүүргэгдээ.

Үнгэрэгшэ жэлнүүдэйхидэл адляар капитальна барилгын ехэ программа бэелүүлэгдээ. Байгша ондо 114 миллиард үлүүтэй түхэригэй гэхэ гү, али 1974 онойхиhоо 8,2 процентээр ехэ капитальна hомололго энэ жэлдэ ашаглагдаха байна. Тиигэhэнэй үндэhөөр ороной үйлэдбэриин гол фонднууд 1975 оной эсэс тээшэ 800 миллиард шахуу түхэригэй болохо.

Байгша ондо, партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые үндэhэ болгон, совет арадай ажабайдалай хэм хэмжээе улам дээшэлүүлхэ шухала хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Салин хүлhэнэй доодо захань hарын 70 түхэриг болгогдожо, ороной бүхы территори дээрэхи үйлэдбэриин hалбаринуудай дундуур түлөөhэ абадаг хүдэлмэрилэгшэдэй ба алба хаагшадай салин дээшэлүүлэгдэжэ түгэсхэгдэхэнь. hара соо 70 түхэриг хүрэтэр салин түлөөhэ абадаг, арадай ажахын hалбаринууд ба бүхы районуудтахи хүдэлмэрилэгшэдhөө алба налогууд абтахаяа болихо, 71-hээ 90 түхэриг хүрэтэр салинтай хүнүүдэй алба налогой хэмжээн гурбанай нэгэ хубиhаа ехээр хороогдоно. Зарим категориин инвалидуудай, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай социальна страховани hайжаруулагдаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай инвалидуудта, наhа барahан сэрэгэй алба хаагшадай бүлэнэртэ нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүд үгтэдэг болоо, тэрэшэлэн бусад хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ.

Байгша ондо зоной байдал улам hайжаруулха хэмжээ ябуулгануудай бэелүүлэгдэhэнhээ уламжалан, тэдэнэр табан миллиард түхэригэй нэмэлтэ ашаг туhада хүртэхэ байна. Тэрээнhээ гадна, 1948 оной гүрэнэй дотоодын урьhаламжын облигациин түлөөhэнэй бусаагдаhанай ашаар, хүн зон 1 миллиард түхэригэй ашагта хүртэхэ.

Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй жэшэбэл, улад зоной амин бүхэндэ хүртэдэг бодото олзо орошонууд 1975 ондо 4,2 процентээр нэмэхэ.

1975 ондо розничнэ худалдаа наймаан 209 миллиард шахуу түхэригэй хэмжээтэй болохо гү, али 6,8 процентээр нэмэхэ байха. Тэрэнэй бүридэлдэ тааруу хубилалтанууд боложо байнхай — эдеэ хоолдо хэрэглэгдэхэгүй эд товарай ба эдеэ хоолой эрхим шанартай продуктнуудай хубинь нэмэжэ байна.

Арад зоной гэр байрануудай саг үргэлжэ hайжаржа байhан ушар Коммунис партиин ба Советскэ правительствын социальна политикын шухала шэглэл болоно. Ашаглалгада оруулагдаха байрын гэрнүүдэй хэмжээн байгша ондо 109 миллион үлүүтэй дүрбэлжэн метр болохо. 11 миллион үлүүтэй хүн зон шэнэ байрануудые абаха, хуушанаа hайжаруулха.

Элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй, соёлой хэрэг хүгжөөлтэдэ, ажалшадай ажаллаха ба амарха арга боломжо hайжаруулха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаhан байна.

Оронойүйлэдбэрилгын хүсэ хүгжөөхэ, арад зоной байдал улам hайжаруулха хэрэгтэ түйлагдаhан амжалтанууд хадаа совет хүнүүдэй ажалай эдэбхи хэшээлэй ургалтын, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, научно-техническэ дэбжэлтэ түргэдхэхэ, түсэблэлгын ба арадай ажахые хүтэлбэрилгын хэрэг hайжаруулха гэhэн Коммунис партиин залан сэхэ хараа бодолой бэелэлгын үрэ дүн болоно.

Ажахын ба соёлой байгуулалтадахи амжалтануудые зохихо соонь сэгнэхэ зуураа, министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, нэгэдэлнүүдэй, предприятинууд ба барилгануудай, колхозууд болон совхозуудай хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд ба дутуу дунданудай ушаараагүй hаань, бүри hайн үрэ дүнгүүдые түйлаха hэмди гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Зарим министерствэнүүд продукци худалдаха ниитэ хэмжээнэй талаар түсэбүүдээ үлүүлэн дүүргэбэшье, арадай ажахыда тон хэрэгтэй хэдэ хэдэн шухала зүйлэй хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгын талаар даабаринуудаа хүсэд дүүргэдэггүй байна. Иимэ ушар, нэрлэн хэлэбэл: Хара металлургиин, Хүндэ ба транспортна машина бүтээлгын, Химическэ ба нефтиин машина бүтээлгын министерствэнүүдтэ хамаадана. СССР-эй Хүнгэн промышленностиин министерство зарим түхэлэй бүдүүдые, хубсаhа хунар ба трикотажна хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ ба худалдаха түсэбөө дүүргэнэгүй, продукциин ассортимент хангалтагүйгөөр үргэдхэгдэнэ, шанарынь дутамагаар hайжарна.

Промышленна предприятинуудай зариман жэгдэ тэгшэ бэшээр хүдэлмэрилнэ, продукци бүтээн гаргаха, тэрэнэй шанарые hайжаруулха гүрэнэй түсэбтэ даалгабаринуудые дүүргэнэгүй.

Хүдөө ажахыда үйлэдбэриин ашаг үрэ арьбадхаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, материальна нөөсэнүүдые алмаха, арьбалха бага бэшэ нөөсэнүүд бии. Техникэ, эдлүүриин газарнуудые, илангаяа уhалагдадаг талмайнуудые, минеральна үтэгжүүлгэ, үбhэ тэжээл бүри ашагтай hайнаар хэрэглэхэ, ургасын гээлтэ усадхаха, үйлэдбэри ба ажал эмхидхэлые hайжаруулха тухай түрүүшын ээлжээндэ хэлэгдэнэ.

Капитальна барилгын хэрэгтэ торитой дутуу дунданууд бии. Промышленностиин хэдэ хэдэн гол hалбаринуудта, жэшээлбэл, энергетикэ, металлурги, химическэ үйлэдбэри, машина бүтээлгэ ба бусад hалбаринуудта гол фонднуудые, үйлэдбэриин предприятинуудые ашаглалгада оруулха даалгабаринууд хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. Барилгадахи ажалай бүтээсэ удаанаар ургана.

Дурсагдаhан дутуу дундануудые зайсуулха хэрэгтэ предприятинуудай ба нэгэдэлнүүдэй, барилгануудай, колхозууд болон совхозуудай коллективүүдые элсүүлхэ, арадай ажахыда бии байгаа дотоодын нөөсэ арга боломжонуудые хэрэглэхэ талаар министерствэнүүдэй, албан зургаануудай, союзна республиканууд Министрнүүдэй Соведүүдэй, гүрэнэй ба ажахын захиргаанай бүхы зургаануудай хүдэлмэри hайжаруулха шухала.

1976 ОНОЙ ТҮСЭБЭЙ СОЦИАЛЬНА БА ЭКОНОМИЧЕСКА ЗОРИЛГОНУУД

...ай орон 1976 ондо ...изм байгуулгын шэнэ ... орохонь гээшэ. ...эй ЦК-гай декаб-... 1-дэ болоhон Пле-... дээрэ ЦК-гай Гене-... секретарь нүхэр ... Брежнев ехэ үгэ хэ-... Энэ үгэ соонь юhэдэхи ...жэлдэ арадай ажахые ...гэдэ гүнзэгы тобшо-...гдэжэ, ерэхэ табан ...экономикын ургалта ...д зоной байдал hуу-...айжаруулгын саашанхи ...зорилгонууд тодор-...оо.

...И. Брежневэй хэлэhэн ... хэгдэhэн бодомжо-...ба тобшололнууд пар-... совет, профсоюзуудай ...ахын органуудай эм-...й хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлгэдэ, арбадахи табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөө үргэн далайсатайгаар дэлгэрүүлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринууд хадаа арад зоной байдал hуудалые саашадань hайжаруулха шухала арга нүхэсэл боложо, үйлэдбэрие ашаг үрэ ехэтэй болгохо, манай бүхы хүдэлмэринүүдэй шанарые hайжаруулха уг зорилгоор нэбтэрэнхэй. Арадай ажахын hалбаринууд, үйлэдбэриин хүсэнүүдые хүгжөөлгэ, баялигуудые хубаарилга дээрэ дурсагдаhан хэрэгтэ зорюулагдана.

1976 оной түсэб соо иигэжэ хараалагдана:

оронойимнай экономико тогтууритайгаар хүгжөөлгэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэ, манай гүрэнэй оборонын хүсые хүгжөөлгэ;

арадай ажахын бүхы hалбаринуудай материально-техническэ баазые бэхижүүлгэ, үйлэдбэриин техническэ хэмжээе дээшэлүүлгэ ба продукциин шанар hайжаруулга;

ниитын ажалай бүтээсын ургалтатай, үргэн хэрэглэлэй эд бараанай үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэтэй ба хангалгын хүдэлмэриин хүгжэлтэтэй таараалдуулан, хүн зоной байдал hуудал hайжаруулга.

Ашаглалгада үгтэhэн үйлэдбэриин хүсэнүүдэй, материальна ба мүнгэ зөөриин нөөсэнүүдэй, капитальна хүдэлмэридэ hомологдоhон мүнгэнэй үрэ ехэтэйгээр хэрэглэгдэдэг болоhон дээрэhээ түсэб соо hалбари хоорондын ба hалбари доторой тэнсүүринүүд hайжаруулагдаа.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ урдынхи мэтэ ниитын үйлэдбэриин ургалтын гол шухала эшэ үндэhэн болоно. Имагтал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлhэнэй ашаар национальна доходой ургалтын 86 процент, промышленна продукциин ургалтын 80 шахуу процент, түмэр замай транспортаар ашаа шэрэлгые дээшэлүүлгын 95 процент, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин ба хүдөө ажахын продукциин бүхы ургалтые түйлахаар хараалагдана. Энэ хадаа 4 миллион хүнэй хэхэ ажалые алмажа үгэхэ.

Арадай ажахын бүхы hалбаринуудта үйлэдбэриин хүсэнүүдые улам үрэ ехэтэйгээр ашаглахаар түсэб соо хараалагдана. Ашаглагдажа байhан предприятинуудай техническэ хангалгада, үйлэдбэриинь шэнэдхэн хубилгаха ба үргэдхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаhан капитальна hомололгын хуби горитойгоор дээшэлүүлэгдэхэ.

Гансахан промышленность дээрэ продукциин өөрын үные хямдаруулhанай ашаар 3 миллиардhаа дээшэ түхэриг арьбалагдаха болоно.

Түсэб соо хараалагдаhан арадай ажахын hалбаринуудай хүгжэлтэ ба үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэ 1976 ондо национальна доходой ургалтые 5,4 процентээр хангаха байна. Национальна доходой сэбэр ургалта 1975 ондо 14 миллиард түхэриг байбал, ерэхэ жэлдэ 19,5 миллиард түхэриг болохо. Национальна доходой хэрэглэмжэдэ хараалагдаhан фондын хэмжээн хүн зоной бодото олзо доходые дээшэлүүлхэ ба хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлhэ, колхозникуудай ажалай түлөөhэ саашадань дээшэлүүлхэ, хүн зоной социальна хангалгые hайжаруулха арга олгохо байна.

1976 ондо хараалагдаhан арадай ажахын гол шухала тэнсүүринүүд удаадахи жэлнүүдэй түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ арга нүхэсэл олгоно гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Экономико хүгжөөлгэ ба арад зоной байдал hуудал hайжаруулгада промышленность гол үүргэ дүүргэхэ байна. 1976 ондо промышленна продукциин хэмжээн 4,3 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ, тэрэ тоодо «А» бүлэг — 4,9 процентээр, «Б» бүлэг — 2,7 процентээр. Продукциин, илангаяа «Б» бүлэгэй продукциин тиимэ ехэ бэшэ ургалта 1975 оной ургасаhаа хүдөө ажахын түүхэй эдэй дутамаг байhанhаа, тэрэшэлэн үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулгын гээгдэжэ ябаhанhаа дулдыдана.

Энергетикэ болон түлишын промышленность улам саашаа хүгжөөгдэхэ. 1976 ондо 1.095 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдэхэ байна. Атомна болон гидростанцинуудта электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ горитойгоор дээшэлхэ. Нефть болон газай конденсат абалга 520 миллион тоннодо хүрэхэ, газ — 313 миллиард кубометр, нүүрhэн — 715 миллион тонно абтаха. Нефтепродуктнуудые үйлэдбэрилгэ ургаха, тэдэнэй ассортиментнүүд олошоруулагдаха. Тиигэжэ электрын хүсөөр, түлишэ ба нефтепродуктнуудаар арадай ажахын хэрэглэмжэ хангаха арга олдохо.

Гэхэтэй хамта түлишын энергетическэ нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхын, үрэ багатай гаргашануудые хэхэгүйн тула министерство болон зургаанууд, союзна республиканууд Министрнүүдэй Соведүүд, нэгэдэлнүүдэй, предприяти болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд шухала хэмжээнүүдые абаха уялгатай.

Хара металлурги үйлэдбэриин техническэ хэмжээнэй талаар нилээд хүгжэлтэтэйгээр шэнэ табан жэлые эхилхэнь. 1976 ондо 147 миллион тонно булад хайлуулагдаха. Хара металлаар хэгдэhэн бэлэн прокадай хэмжээн 103 шахуу миллион тоннодо, булад соргонуудай хэмжээн 17 миллион тоннодо хүргэгдэхэ.

Үнгэтэ металлургида алюмини, зэд, туулга, никель ба бусад металл үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэхэ. Ашагта малтамалай шанаржуулгын предприятинуудта үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые түргөөр ашаглалгада оруулха ба түүхэй эд болбосоруулгын бүхы шатануудта металл абалгые дээшэлүүлгэ — СССР-эй Минцветмедэй шухалын шухала зорилго болоно.

1976 ондо химическэ ба нефтехимическэ промышленностиин хүгжэлтэ уридлажа ябаhаараал үргэлжэлүүлэгдэхэ. Эдэ hалбаринуудай продукциин ургалта 7 шахуу процент байха. Минеральна үтэгжүүлгэнүүдэй үйлэдбэриин хэмжээн 94,5 миллион тоннодо хүргэгдэхэ. Ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 5-hаа дээшэ процентээр ехэ болохо. Синтетическэ дабирхай ба пластмасса үйлэдбэрилгэ 9 шахуу процентээр дээшэлжэ, 3,1 миллион тоннодо хүргэгдэхэ. Полистирол, полиэтилен, бусад пластмассануудые үйлэдбэрилгэ горитойгоор дээшэлүүлэгдэхэ. 1 миллион тонноhoo дээшэ химическэ элдэб утаhан үйлэдбэрилэгдэхэ.

Целлюлозо үйлэдбэрилгэ 6-hаа дээшэ процентээр ургаха. Целлюлозно-саарhанай предприятинуудай үйлэдбэриин хүсэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр ашаглалгада оруулха талаар минбумпром хүлөө ехэтэй хэмжээнүүдые абаха ёhотой.

1976 ондо барилгын бүхы түрэлэй материалнуудай үйлэдбэрилгэ дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. Цемент үйлэдбэрилгэ 126-hаа дээшэ миллион тоннодо, шифер — 8 миллиард условно хэhэгтэ, барилгын шэл — 288 шахуу миллион дүрбэлжэн метртэ хүргэгдэхэ. Барилгын материалнуудай ассортимент олошоруулагдаха ба шанарынь hайжаруулагдаха ёhотой.

Машина бүтээлгын ба металл болбосоруулгын продукци 8,6 процентээр дээшэлүүлэгдэхээр түсэб соо хараалагдана. Атомна электростанцинуудай, металлургическа, химическэ, нефтяной, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин технологическа түхеэрэлгэнүүдые, түмэр отолдог станогуудые, тэрэшэлэн тоо бодолгын техникын приборнуудые бүтээлгэ шууд түргөөр хүгжөөгдэхэ.

Хүдөө ажахын материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ зорилгоор трактор, хүдөө ажахын машина болон түхеэрэлгэнүүдые, тусхайлан хэлэбэл, таряа хуряадаг комбайн, мал ажалай ба тэжээл буйлуулдаг машинануудые олоор үйлэдбэрилхөөр хараалагданхай.

Бар хүсэнэй ажалhаа хүдэлмэришэдые сүлөөлхэ, ашаа тээхэ ба буулгаха, транспорттай холбоотой ажал оньhожоруулха, ажалай эрхэ байдал hайжаруулха арга олгохо, машина болон түхеэрэлгэнүүдэй үйлэдбэри түргөөр хүгжөөхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдана.

Худалдаанда продукци үгэхэ гансахан ниитэ түсэбөө дүүргэхэ бэшэ, харин баталагдаhан договороор хараалагдаhан саг болзор соонь бүхы номенклатурын ба хэгдэhэн захилай дүүргэлтын талаар түсэбөө дүүргэхэ гээшэ машина бүтээлгын нэгэдэлнүүдэй ба предприятинуудай шухалын шухала зорилго болоно.

Ажалшадай ажаhуудалые түргөөр хүгжөөхэ программын бэелүүлгэдэ үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг hалбаринууд шухала үүргэ дүүргэдэг гээшэ. Хүн зоной ажаhуудалай эрилтые гүйсэд дүүрэнээр хангахын тула эд бараанай үйлэдбэрие үргэдхэхөөр, ассортиментыень олошоруулха ба шанарыень hайжаруулхаар 1976 оной түсэб соо хараалагдана. Эдэ hалбаринуудай техническэ талаар зэбсэгжэлгэ үргэлжэлүүлэгдэхэ байна.

Хүнгэн промышленностьда нооhон ба торгон бүд трикотажна хубсаhа, хибэс болон хибэсэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 5—7 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ. Улам hайнаар гоёогдоhон бүдүүд, сонходо үлгэдэг тюльнүүд, элдэб үнгэтэй бүдүүдээр оёгдоhон хубсаhанууд, шэнэ түхэлэй гутал, шаажан амhартанууд, бусад эд бараан хүн зондо бүри ехээр худалдагдаха.

Эдеэ хоолой промышленностьда продуктнуудай үйлэдбэриин хэмжээн дээшэлхэ ба ассортиментэнь олошоруулагдаха, тэрэ тоодо кондитерска ба хилээмэ бүүлхэнүүдэй зүйлнүүд, сонгоогдоhон мяханай ба колбасна зүйлнүүд, консервэнүүд, макаронно ба хүрпэйн зүйлнүүд, эдеэ хоолдо хэрэглэгдэдэг хахад фабрикадууд, пивэ болон бусад зүйлнүүд оролсоно.

Культурна ажаhуудалай ба ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгэ саашаданьүргэдхэхөөр хараалагдана. Иимэ эд хэрэгсэлнүүд 1976 ондо 20,5 миллиард түхэригтэ гаргагдажа, үйлэдбэринь 7,2 процентээр ургаха байна.

ЭРДЭМ, ТЕХНИКЫН ДЭБЖЭЛТЭ

Эрдэм, техникэ саашадань хүгжөөлгэдэ, материальна үйлэдбэриин ба ажалшадай ажаhуудалай бүхы hалбаринуудта эдэнэй түйлалтануудые үргэнөөр ашаглалгада 1976 оной түсэбтэ даабаринууд түшэглэнэ.

1976 ондо фундаментальна ба прикладной эрдэм наука хүгжөөхөөр, техническэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые, технологическа түхеэрэлгэнүүдые бүтээхээр, үйлэдбэрие оньhожоруулхаар, автомадаар хангахаар, продукциин шанарые hайжаруулхаар хараалагдана. Эрдэм, техникын гол шухала 200 гаран асуудалаар научна бүлэг шэнжэлгэнүүд хэгдэхэ, конструкторска шэнэ юумэн зохёогдохо байна. Гүрэнэй түсэбэй ёhoop, 4 мянга гаран шэнэ машина, түхеэрэлгэ, ...бор ба хэрэгсэл, эдэнэй дунда 650 шахуу гол шухала хэрэгсэл бүтээгдэжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ юм. Технологическа 200 шахуу шэнэ түхеэрэлгэ, үйлэдбэрие оньhожоруулха ба автомадаар хангаха хэрэгсэл энэ түсэбөөр үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана.

Машина бүтээлгын эрхим hайн шанартай шэнэ түхэлэй продукци бүтээн гаргажа эхилхэ байнабди. Атомна электростанцинуудта тодхогдон табигдаха 1 миллион киловатт хүсэтэй реактор, ууралаар хүдэлгэгдэдэг нэгэ голтой, ашаг үрэ ехэтэй 500 болон 800 мегаватт хүсэтэй турбинанууд, газ шахан ябуулдаг станцинуудта тодхогдон табигдаха 16 мегаватт хүсэтэй газай турбинанууд, жэлдээ 300 мянган тонно этилен үйлэдбэрилхэ технологическа лини, 75 тонно ашаа тээхэ хүсэтэй БелАЗ түхэлэй автомобиль-самосвалнууд, 14 ба 16 тонно ашаа тээхэ хүсэтэй КамАЗ-да бүтээгдэдэг автопоезднууд ба бусад машина түхеэрэлгэнүүд эдэнэй дунда орохо байна.

Түрүү технологи хэрэглэhэнэй, үрэмдэлгын шэнэ зэмсэг хэрэгсэлнүүд ба растворнуудые ашаглаhанай ашаар нефтиин болон газай промышленностьда hара соо станок бүхэндэ нефтиин скважина үрэмдэлгые — 1510 метртэ, газай скважина үрэмдэлгые 620 метртэ хүргэхэ байна.

Хара металлургида сан түмэр хабтайлгаха ашаг олзо ехэтэй 100 шахуу шэнэ арга үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ юм.

1976 ондо нооhон бүд нэхэдэг промышленностьда бүтээсэ ехэтэй рапирна нэхэлгын станогууд, хоёр барабантай нооhо урижа hамнадаг машинанууд пумаажан бүд нэхэдэг промышленностиин ээрэлгын үйлэдбэридэ түрүүшынхеэ тодхогдон табигдажа эхилхэ байна. Эдэ машинануудай ажалай бүтээсэ урда тээхи түхеэрэлгэhээ 5 — 6 дахин дээшээ юм.

Тоолон тодорхойлолгын техникэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. 1975 онойхитой сасуулбал, юрэнхы шэнжэтэй электронно тоолон тодорхойлолгын машинануудые ашаглалгада оруулалга 1,7 дахин үргэдхэгдэхэ.

Продукциин шанарые hайжаруулха зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула министерствэнүүд технологическа гурим наринаар сахиха, үйлэдбэриин эмхидхэл hайжаруулха, техническэ хиналта шангадхаха эрилтэнүүдые предприятинуудай ба нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда табиха ёhотой. Шэнэ түхэлэй продукци бии болгожо, үйлэдбэридэ дары түргөөр нэбтэрүүлхынь түлөө эрдэм-шэнжэлэлгын, проектнэ, конструкторска эмхинүүдэй харюусалгыень мүн лэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

ХҮДӨӨ АЖАХЫ

Хүдөө ажахые хүгжөөхын тула манай партиин зохёон табиhан нэгэдхэмэл программые саашадаа бэелүүлхэ хэрэгтэ 1976 оной түсэб соо ехэ анхарал хандуулагдана. Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр — улад зониие, түүхэй эдүүдээр промышленностиие бүрин хангалга хүдөө ажахые амжалтатайгаар хүгжөөлгэhөө гол түлэб дулдыдадаг байна.

Хүдөө ажахын валова продукци 121 миллиардhаа үлүү түхэригэй болохо гэхэ гү, али энэнь үнгэрhэн табан жэлэй дунда зэргын хэмжээнhээ 7 процентээр ехэ болоно. Ороохо таряанай валова суглуулбари түсэбтэ юhэдэхи табан жэлэй дундуур хэмжээнhээ 14 процентээр дээшээ болохо байна. Наран сэсэг, хартаабха, овощ, алим жэмэс, хлопок-сырец, саахарай свекло ургуулан хуряажа, гүрэндэ худалдалга нилээд үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Энэ жэлдэ ехэ ган гасуурай болоhонhоо уламжалан, тэжээлэй багашагаар абтаhан ушарай мал ажалай продукци үйлэдбэрилгэдэ зарим тэды нүлөөлхэ байhаниинь элитэ. Энээнтэй дашарамдуулан, колхоз, совхозууд малай үбэлжэлгые hайнаар үнгэргэхын, адууhа малаа гарза хоролтодо оруулхагүйн, шадаал hаа, эхэ малай тоо толгойе олошоруулхын, ашаг шэмыень доошолуулхагүйн тула шухала хэмжээнүүдые абаха ёhотой.

1976 ондо хүдөө ажахыда 380 мянга шахуу трактор, 270 мянган ашаанай ба тусхай түхеэрэлгэтэй автомобильнууд ба таряа хуряадаг 97 мянга гаран комбайн үгтэхэ байна. Колхоз, совхозууд улам бүри хүсэтэ олон тракторнуудые, ехэ ашаанай автомобильнуудые абаха юм. 4 миллиард шахуу түхэригэй хүдөө ажахын машина колхоз, совхозуудта эльгээгдэхэ гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 5,9 процентээр үлүү машинанууд хүдөөдэ эльгээгдэхэ. Мал ажалай, тэжээл буйлуулан бэлдэлгын оньhон техникээр хангалга улам үргэдхэгдэхэ байна.

Хүдөө ажахыда 78,6 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэнүүд, тэжээлэй нэмэлтэ зүйлнүүд табигдаха. Энэнь байгша онойхиhоо 3 миллион тонноор, тэрэ тоодо 2 миллион тонно фосфорно үтэгжүүлгэнүүдээр ехэ.

1976 ондо хүдөө ажахые бүхы дээрэнь хүгжөөлгэдэ гүрэнэй капитальна мүнгэ hомололгын хэмжээн 21,3 миллиард түхэриг болохо юм. Энэнь байгша онойхиhoo 6 процентээр ехэ байна. Тэрээнhээ гадна, колхозууд өөhэдынгөө зөөриhөө 10,1 миллиард түхэриг энэ талаар гаргашалха ёhотой.

Гүрэнэй мүнгэ зөөри hомолhоной ашаар 1976 ондо 872 мянган гектар газар уhалагдадаг болохо, 919 мянган гектар хатаагдаха, 8,7 миллион гектар талмайтай бэлшээри уhатай болгогдохо байна. Гадна, колхозууд өөhэдынгөө мүнгэ зөөреэр 206 мянган гектар, тэрэ тоодо 176 мянган гектар сабшалан ба бэлшээри уhалхаар түсэблэгдэнэ.

Промышленна үндэhэ hуури дээрэ мяха үйлэдбэрилгые ехэдхэхын тула 1976 ондо 34 миллион шубуу үсхэбэрилхэ шубуунай фабриканууд, 612 мянган толгой га-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ 1976 ОНДО ХҮГЖӨӨХЭ ГҮРЭНЭЙ ТҮСЭБ ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, депутат Н. К. БАЙБАКОВОЙ элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхниинь 1-дэхи нюурта).

хай, 80 мянган толгой тугал буруу түлжүүлжэ, шахан таргалуулха бүлэг барилганууд ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

КПСС-эй ЦК-гай ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэлтэ болгон, энэ түсэбөөр РСФСР-эй Хара хүрьһэгүй зоныи хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ мүнгэ һомололго, материально-техническэ гаргаша улам ехэдхэхээр хараалагдана.

ТРАНСПОРТ БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООН

Манай ороной экономико хүгжөөлгэдэ транспортын һааталгүй хүдэлмэри ехэ үүргэ дүүргэдэг юм. Арадай ажахын ба хүн зоной эрилтэ хүсэлэнгүүдые хангахын тула энэ түсэб дотор бүхы зүйлэй транспортаар ашаа зөөлгэ—5,7 процентээр, пассажирнуудые зөөлгэ 5 процентээр үргэдхэхые хараалагдана. Нефть зөөдэг транспорт улам хурдан түргөөр хүгжөөгдэхэ зэргэтэй. Тэрээгээр ашаа зөөлгэ—17 процентээр, автомобильна транспортаар ашаа зөөлгэ 6,5 процентээр ехэдхэгдэхэ байна.

Байгал-Амарай түмэр замай барилгада нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомологдоо.

Далайн флодой хүдэлмэриие ашаг үрэ ехэтэй болгохын тула портын ажахые саашадань хүгжөөхөөр хараалагдана. Ленинградай, Туапсегэй, Измаилиин ба бусад портнуудта ашаа тээхэ, буулгаха бүлэг түхеэрэлгэнүүд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаха байна.

Асфальт хушалтатай 15 мянган километр утатай харгы барихые түсэбөөр хараалагдана.

Пассажирнуудые зөөлгэдэ агаарай ба автомобилнин транспорт хурдан түргөөр хүгжөөгдэхэ юм. Аэрофлодой самоледуудаар хүнүүдые зөөлгэ 7,4 процентээр үргэдхэгдэхэ.

Хэлхеэ холбооной, радио-дамжуулгын ба телевидениин хэрэгсэлнүүдые хүгжөөхэ талаар нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. 1976 ондо хото городуудай телефонно станцинуудай хүдэлмэри—6,7 процентээр, хүдөө нютагуудтахи телефонно станцинуудай хүдэлмэри 8,3 процентээр үргэдхэгдэхэ юм. Телевизионно станцинуудай тоо олошоруулагдаха, радио-дамжуулгын станцинуудай хүсэн ехэдхэгдэжэ байна.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА

Али бүхы олзо оршоһоо арадай ажахыда мүнгэ һомололгын ниитэ хэмжээн 116,8 миллиард түхэриг болохо гэхэ гү, али сасуулагдаһан үнэ сэнгээр 4 процентээр дээшэлхэ байна. Тиихэдэ гүрэнэй зүгһөө мүнгэ һомололго 102,5 миллиард түхэриг болохо гү, али 5,1 процентээр дээшэлхэ юм.

1976 ондо капитальна мүнгэ һомололгые түсэблэхэ үедөө арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые түлишөөр, металлаар, элшэ хүсөөр. металлургическа ба бусад түхеэрэлгэнүүдээр бүрин хангаха, хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлхэ, тэрэниие минеральна үтэгжүүлгэнүүд ба оньһон техникээр хангалгые үргэдхэхэ, хүнгэн, эдеэ хоолой, мяхаһүнэй промышленностиие хүгжөөхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха байнабди. Дээрэ дурсагдаһан һалбаринуудта капитальна мүнгэ һомололгын, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн бүхы арадай ажахынхиһаа дээгүүр юм.

Үйлэдбэриһөө гадуур нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомологдохоор хараалагдана. Али бүхы олзо оршонуудаар эдэнь 25,2 миллиард түхэриг, энээнэй 20,5 миллиард түхэригынь гүрэнэй зүгһөө һомологдохо байна. Эдэ бүгэдын ашаар гэр байрын, коммунальна, соёлой-ажаһуудалай барилга үргэн дэлисэтэйгээр хэгдэхэ юм.

Капитальна мүнгэ һомололгые үргэдхэхэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые саг соонь ашаглалгада оруулха зорилготойгоор шэнэ барилгануудые үсөөрүүлжэ, үйлэдбэриин барилгада һомологдоһон гүрэнэй капитальна һомололгын гурбанай хоёр хубиие ашаглалгада тушаагдаха барилганuудта зорюулха байна.

Элшэ хүсэнэй промышленностиин, хара металлургиин, нефть болбосоруулдаг промышленностиин, машина бүтээлгын, арадай хэрэглэмжын, эд бараа үргэнөөр үйлэдбэрилэн гаргадаг бусад һалбаринуудай 1976 ондо ашаглалгада оруулагдаха барилганууд элидхэл дотор дурдагдаа.

Капитальна барилгын түсэбые заабол дүүргэжэ, үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха гээшэ түсэбтэ арбадахи табан жэлэй удаадахи жэлнүүдтэ үйлэдбэриин ургалта хангаха табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ шиидхэхы нүлөө үзүүлхэ юм.

АРАД ЗОНОЙ БАЙДАЛ ҺАЙЖАРУУЛГА, КУЛЬТУРНА ХЭМЖЭЭЕНЬ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ

Арад зоной ажана байдал һайжаруулха талаар 1976 оной түсэбэй зорилгонууд манай партиин найруулһан удаан сагай социальна программаар тодорхойлогдоно. Национальна доходой ургалтатай, арадай хэрэглэмжын эд товарай үйлэдбэрилгэ болон хүн зондо ажаһуудалай туһа үзүүлхэ хэрэгэй хүгжэлтэтэй тааралдуулан, хүн бүхэн дээрэ бодожо үзэхэдэ. бодото олзо доходыень 3,7 процентээр дээшэлүүлхээр хараалагдана. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һарын дундуур хэмжээнэй салин хүлһэн 150 түхэригтэ хүргэгдэхэ гү, али 2,7 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ, колхознигуудай ажалай түлөөһэн—һарын 98 түхэригтэ хүргэгдэхэ гү, али 5 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Арад зоной байдал һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудта 1976 ондо 4,7 миллиард түхэриг һомологдоно. Эгээн бага хэмжээнэй салин хүлһые, мүн ороной бүхы районуудтахи үйлэдбэриин һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда зэргын хэмжээнэй түлөөһэ, салингуудые байгша оной эсэстэ хараалагдаһан хэмжээнүүдтэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаха. Хэдэн нютагуудта үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудта эгээн бага хэмжээнэй салин хүлһэн һарын 70 түхэриг хүрэтэр, мүн хүдэлмэрилэгшэдэй дундуур түлөөһэ, салингууд дээшэлүүлэгдэжэ эхилхэ юм.

Хэрэглэмжын ниитын фонднууд 5 процентээр дээшэлжэ, 94 миллиард түхэригтэ хүрэхэ. Энээнэй ашаар арадай һуралсалые, соёл болбосорол болон элүүрые хамгаалгые саашадань хүгжөөхэ, пенси, тэдхэмжэ, стипенди түлэхэ ябадал хангаха, мүн бусад янзын социально-культурна хангалгые гүйсэдхэхэ арга олдохо юм.

Арадай хэрэглэмжын эд товарнуудай үйлэдбэрилгые улам ехэ болгохо, тэдэнэй нөөсые дээшэлүүлхэ гэһэн түсэбые хараадаа абаад байхадаа, розничной товарай эрьесые 216 миллиард түхэригтэ хүргэхэ гү, али байгша онойхидо орходоо 3,6 процентээр ехэ болгохо гэжэ хараалагдаба. Хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжые бүри гүйсэдөөр хангахын тулада 3 миллиардһаа бага бэшэ мүнгэнэй эд товарнуудые нэмэжэ олохыень СССР-эй министерствэнүүд болон зургаануудта, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгагдаа.

Хүн зониие эдеэ хоолоор, тэрэ тоодо хилээмэ талханай зүйлнүүдээр, хүрпээгээр, саахар болон бусад эдеэ хоолоор хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагдана. 25 процентээр ехэ загаһан, 6,6 процентээр ехэ ургамалай тоһон, 10 процентээр ехэ хартаабха, 13 процентээр ехэ овощ худалдагдаха юм.

Хүн зондо элдэб янзын туһаламжа улам ехээр үзүүлэгдэдэг болохо. Түлөөһөөр үзүүлэгдэдэг туһаламжа 8,2 процентээр дээшэлжэ, 25,2 миллиард түхэриг болохо юм. Ажаһуудалай талаар хүн зониие хангалга 7,9 процентээр ехэ боложо, 5,8 миллиард түхэриг үлүүлхэ байна.

1976 ондо гэр байрын болон коммунальна барилгын ехэ программа бэелүүлхээр хараалагдана. Хамта дээрээ 111 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаха. Энэнь байгша онойхидо орходоо 1,7 миллион дүрбэлжэн метрээр ехэ. Гүрэнэй мүнгэ зөөреэр 76,6 миллион дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада оруулхаар хараалагдана. Энээнэй ашаар 11 миллион хүнэй байра байдал һайжаруулагдаха юм.

Гэхэтэй хамта гэр байрын барилгада нилээд ехэ дутагдалнууд үзэгдэнэ гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ табан жэлэй үедэ гансал Украинын болон Белоруссиин республиканууд тэдээндэ тогтоогдоһон дунда зэргын хэмжээнэй сметнэ үнэ сэнтэй тааруугаар байрын барилга бэелүүлһэн байна. Харин РСФСР-эй, Узбегэй, Казахай, Таджигай, Армениин, Эстониин республикануудай областьнуудта дундуур хэмжээнэй сметнэ үнэһөө нилээд ехээр хадуурха ябадал үзэгдэһэн байна.

Коммунальна ажахы хүгжөөхэ талаар ехэ хүдэлмэри үнгэргэгдэхэ. Тусхайлбал, газ оруулагдаһан байранууд 1976 ондо 3,4 миллионоор олошорхо, харин жэлэй эсэстэ тэрэнь городуудта болон город түхэлэй тосхонуудта 30,7 миллиондо хүрэхэ, хүдөө нютагуудта—14 миллион квартира болохо гэхэ гү, али тус тустаа тиимэ байрануудай ниитэ тоогой 69 процент ба 57 процент болохо байна.

Һургуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй эмхи зургаануудта байдаг хүүгэдэй тоо 11,4 миллиондо хүргэгдэхэ гү, али 1975 онойхитой сасуулбал, 4,4 үлүүтэй процентээр олошоруулагдаха гэжэ түсэбөөр хараалагдана. Гүрэнэй зөөреэр 1,2 миллион һууритай юрэнхы һуралсалай һургуулинууд, тэрэ тоодо 700 мянга шахуу һууритай һургуулинууд хүдөө нютагуудта ашаглалгада оруулагдаха.

Байгша онойхидо орходоо 21 мянган хүнөөр олон студентнэр дээдэ һургуули болон техникумүүдтэ абтаха. 1976 ондо дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудые 1,8 миллион гаран мэргэжэлтэд, тэрэ тоодо дээдэ һургуули 0,7 миллион хүн дүүргэжэ гараха байна.

1976 ондо 8,5 миллион мэргэжэлтэй хүдэлмэришэд бэлэдхэгдэхэ. Тиихэдэ 2 миллион гаран хүн профессионально-техническэ училищинуудые дүүргэхэ юм.

1976 оной һүүл болотор больницануудтахи оронуудай тоо 3,1 миллиондо хүргэгдэхэ. Врачнуудай тоо 860 мянганһаа үлүүлхэ юм. Эм домуудые болон медицинскэ техникэ гаргалга 9 процентээр ехэ болохо.

БАЙГААЛИИЕ ХАМГААЛГА БА БАЙГААЛИИН БАЯЛИГУУДЫЕ АШАГТАЙ ҺАЙНААР ХЭРЭГЛЭЛГЭ

Маниие тойрожо байгаа байгаалиие хамгаалха гээшэ эгээл ехэ социальна болон экономическа асуудалнуудай нэгэн болонхой. Манай бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы арадууд энэ асуудалые шиидхэхэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө хүсэнэ.

Байгаалиие хамгаалха, байгаалиин баялигуудые ашагтай һайнаар хэрэглэхэ талаар гүрэнэй түсэб дотор тусхай даабаринууд тогтоогдонхой. 1976 ондо уһа хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые, түбхын түрүүндэ промышленна узелнуудай, мал ажахылай томо комплекснуудай урадхуул уһануудые сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдые барилгые түргэдхэхэ, тэрэшэлэн городтохи урадхуул уһануудые сэбэрлэхэ станцинуудые түргэноор бариха гэжэ хараалагдана. Газаашаа гарадаг газуудтахи хорото бодосуудые барижа абаха оньһонуудай тоо промышленна предприятинуудта олошоруулагдаха. Сэбэрлэлгын шэнэ түхеэрэлгэнүүдтэ болон мүнөө хүдэлжэ байгаа сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдтэ хэрэглэхэ оньһонуудые бүтээн гаргалта 11 процентээр дээшэлхэ юм.

Полинуудые хамгаалха зурууд модо һуулгажа, элһэ тогтоожо, хадын эрид боориинуудые табсантуулжа, мүн хэрэглэгдэһэн талмайнуудта культиваци шэнээр хэжэ, газарые нуралгаһаа хамгаалха талаар СССР-эй министерствэнүүд болон зургаануудта. союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгабаринууд тогтоогдонхой.

СССР-эй газар дайда дээрэ бүхы дэлхэйн ой модоной баялигай дүрбэнэй нэгэ хубиһаа ехэнь оршодог. Бодото дээрээ бүхы ой модоёо түй[mutilated]мэрэй аюулһаа агаарһаашье, газар дээрэһээшье хамгаалхаар түсэб дотор хараалагдаба. Мүн ой модые элдэб үбшэн болон шумуулнуудһаа хамгаалха биологическа хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ юм.

1976 ондо байгаали хамгаалха хэмжээ ябуулгануудта гүрэнэй капитальна һомололгоһоо 1,7 миллиард гаран түхэриг гаргашалагдаха байна. Тэрээнһээ гадна промышленна предприятинууд, колхоз болон совхозууд энэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ нилээд ехэ мүнгэ зөөри гаргаха юм.

ҮЙЛЭДБЭРИЛГЫН ХҮСЭНҮҮДЫЕ ХУБААРИЛГА, СОЮЗНА РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ АЖАХЫ ХҮГЖӨӨЛГЭ

Союзна республиканууд болон экономическа районуудай экономикые саашадань хүгжөөхэ, ажахыень тусхай мэргэжэлээр улам шэглүүлхэ, тэдэнэй комплексно шэнжэ шанарые дээшэлүүлхэ гэжэ 1976 оной түсэб дотор харуулагдана.

Ороной зүүн зүгэй районуудта үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые улам түргэнөөр хүгжөөхөөр хараалагдана. Баруун Сибириин тэгшэ газарта олдоһон нефть болон газай хэбтэшэнүүдэй үндэһэн дээрэ, тэрэшэлэн Саянай, Братско—Усть-Илимскэ болон бусад комплекснуудай үндэһэ һуури дээрэ томо томо территориально-үйлэдбэрилгын комплекснууд байгуулагдажа үргэлжэлхэ юм.

1976 ондо орон дотор абтаха нефтиин бүхы ургалтань Баруун Сибирьтэ туйлагдаха байна. Эндэһээ 80 миллион тонно нефть, 46 миллиард кубическа метр газ абахаар хараалагдана. Газ болон нефть дамжуулгын соргонуудые, газ буйлуулдаг заводуудые, Тобольско, Томско нефтехимическэ комбинадуудай барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ. Сургутска ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй барилга эхилхэ.

Зүүн-Сибириин экономическа районд электроэнергетикэ, үнгэтэ металлурги, нефтехимическэ болон целлюлозно-саарһанай промышленность, электротехническэ машина бүтээлгэ, хүнгэн болон промышленностиин бусад хэдэн һалбаринууд эгээл түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна.

Казахай ССР-тэ болон Дунда Азиин республикануудта промышленна үйлэдбэрилгые саашадань ехэдхэхээр хараалагдана. Эндэ улам ехэ электроэнерги, улам ехэ нүүрһэ болон газ, үнгэтэ металлнуудые абахаар хараалагданхай.

СССР-эй Европодохи хү[mutilated] бида предприятинуудые үр[mutilated]гэн ехэ хэмжээгээр шэнэл[mutilated] заһахаар хараалагдана. Тэрэшэлэн мүнөө хүдэлжэ бай[mutilated]гаа үйлэдбэриин хүсэ[mutilated] предприятинуудые улам һа[mutilated]наар ашаглаха, тэрэшэлэн Курска Магнитна аномали[mutilated]шадар. Поволжидо, Укра[mutilated]нада, Закавказида, Белор[mutilated]сида болон бусад республи[mutilated]ка, районуудта хэдэн то[mutilated] индустриальна объектнүүд[mutilated] барихаар хараалагдана.

Бүхы союзна республи[mutilated]нуудта хүдөө ажахы ула[mutilated] хүгжөөгдэжэ, тусхай мэрг[mutilated]жэлээр хүгжэлтэнь улам ех[mutilated] болохо байна.

ГАДААДЫН ЭКОНОМИЧЕСКА ХОЛБОО ХАРИЛСААН

Гадаадын оронуудтай бэелүүлэгдэдэг экономическа холбоо харилсаан советскэ экономикын хүгжэлтэдэ улам ехэ удха шанартай болоно байна. Советскэ Союзай гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ бушуу түргэнөөр хүгжөөгдэнэ. 1976 ондо тэрэ 13,6 процентээр нэмэхэ юм. Манай ороной гол худалдаа наймаа хэдэг гүрэнүүд гэхэдэ социалис оронууд, түбхын түрүүндэ Экономическа туһаламжа бэе бэедээ үзүүлхэ Соведэй гэшүүн оронууд болоно. 1976 ондо Советскэ Союзай гадаадын худалдаа наймаанда социалис гүрэнүүдэй эзэлдэг хубинь 57 процент шахуу болохо юм. СССР болон эдэ оронуудай 1976—1980 онуудай арадай ажахын түсэбүүдые тааралдуулһанай үндэһөөр СЭВ-эй гэшүүн оронуудта юу худалдахаб, тэндэһээ юу абахаб гэһэн түсэб зохёогдоо. Экономическа нэгэдэлгэ болон тусхай мэргэжэлээр хүгжөөлгые саашадань нарижуулха, промышленностиин зарим һалбари хүгжөөхэ талаар СЭВ-эй гэшүүн оронуудтай хамтаран ажаллаха гэжэ хараалагдана.

Ерэхэ жэлдэ СССР болон хүгжэжэ байгаа оронуудай хоорондохи гадаадын экономическа холбоо харилсаан саашадаа хүгжөөгдэхэ юм. Тэдэ оронуудта машина болон түхеэрэлгэ худалдагдаха, экономикын олон һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ техническэ туһаламжа үзүүлэгдэхэ байна. Урда жэлнүүдтэхидэл адли Советскэ Союз хүгжэжэ байгаа оронуудһаа тэдэнэй национальна промышленностиин продукциие, гадна манай арадай ажахыда хэрэгтэй, тэдэнэй үни сагһаа хойшо гадаадада худалдадаг эд товарнуудые абаха юм.

Промышленна талаар хүгжэнги ямар капиталис оронуудтай СССР голлон худалдаа наймаа хэнэб гэбэл, тэдэ Великобритани, Итали, США, ФРГ, Финлянди, Франци, Япони болоно. Гол түлэб мүнөө үеын түхеэрэлгэ, тэрэ тоодо минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэдэ хэрэгтэй, мүн нефтиин болон газай, целлюлозно-саарһанай промышленностьда болон хэдэн бусад һалбаринуудта хэрэгтэй түхеэрэлгэ орондонь юумэ үгэхэ үндэһөөр тэдэ оронуудһаа худалдан абтаха юм. Иимэ хэлсээнэй ёһоор, бидэ нэрлэгдэһэн һалбаринуудай зарим продукциие тэдэндэ үгэхэ ёһотойбди.

Элидхэлэй түгэсхэлдэ Н. К. Байбаков иигэжэ хэлэбэ:

Танай үзэмжэдэ табигдаһан 1976 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб гайтай хэсүүшье һаа, бодото дээрэнь дүүргэмээр түсэб юм. Тэрэниие бэелүүлхын тулада бүхы министерствэнүүд, зургаанууд болон союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд ехэ хүсэ гаргаха, үйлэдбэриингөө дотоодын арга боломжонуудые улам ехээр элсүүлхэ, научно-техническэ дэбжэлтые түргэдхэхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, материальна болон финансова зөөриие али бүхы талаар алмаха, продукциин шанарые һайжаруулха ушартай. КПСС-[mutilated] XXV съездые нэрэтэй түр[mutilated]тэйгөөр угтахын түлөө үр[mutilated]нөөр дэлгэрһэн социалис м[mutilated]рысөөн энэ зорилго дүү[mutilated]гэлгэдэ туһа болохо юм.

Партийна, советскэ, про[mutilated] союзна болон ажахын орг[mutilated]низацинууд 1976 оной түс[mutilated] бэелүүлхэ үдэр бүриин[mutilated] хүдэлмэридэ партиин ЦК-[mutilated] декабриин (1975 он) Плен[mutilated] дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Ген[mutilated]ральна секретарь нүхэр Л. И[mutilated] Брежневэй хэлэһэн үгэ до[mutilated]тор хэлэгдэһэн һанал бодо[mutilated]нуудые хэлбэришэгүй хүт[mutilated]бэри болгохо, предприя[mutilated]нуудай ашаг үрэтэй ажа[mutilated] ябуулгын асуудалнуудые са[mutilated] соонь шиидхэхэ. тиигэ[mutilated] 1976 оной түсэбые дүүргэх[mutilated] үлүүлэн дүүргэхэ ёһотой.

Коммунис партиар хүт[mutilated]лэгдэн ябаа совет арад[mutilated] ерэхэ жэлэй шэн габьяа[mutilated] ажалаар шэнэ, арбадахи т[mutilated]бан жэлдэ коммунис байгу[mutilated]лалтын түсэбүүдые амжал[mutilated]татайгаар бэелүүлхэ ба[mutilated] бэхи үндэһэ һуури байгуу[mutilated]ха байһандань ажаг һэж[mutilated] байхагүй. **(Альга ташал[mutilated])**

СССР-эй 1976 оной ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ ТУХАЙ БА СССР-эй 1974 оной ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

СССР-эй финансын министр, депутат В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэл

Совет арад КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, экономикын хүгжэлтын бүхы гол шэглэлнүүдтэ ехэ амжалтануудые туйлаа. Арадай ажахы нугархай түргэнөөр хүгжөөгдэнэ, ороной экономическа болон научно-техническэ хүсэ шадал ехээр дээшэлээ, арад зоной байдал нилээд һайжараа, гүрэнэй бэеэ хамгаалха шадал бэхижээ.

Манай обществын хүгжэлтэдэ туйлагдаһан амжалтанууд Коммунис партиин политикын зүб, аша үрэ ехэтэй байһые, тэрэнэй ажалшадай үндэһэн аша туһада гүйсэд тааруу байһые дахин дахин гэршэлнэ. Совет хүнүүд ленинскэ партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй толгойлжо байгаа КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой дотоодын болон гадаадын политикые нэгэн дуугаар һайшаан дэмжэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) болон апрелиин (1975 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд, Партида, совет арадта КПСС-эй ЦК-гай Хандалга ажалшадай дунда шэнэ ехэ политическэ болон ажалай үүсхэл дэбжээһэн байна. КПСС-эй XXV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө, түсэбүүдээ дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн бүхы орон дотор үргэнөөр дэлгэрбэ. Жэлэй түсэбһөө гадуур нэмэжэ, 6 миллиард үлүүтэй түхэригэй промышленна продукци худалдагдаа.

1975 ондо национальна доход нилээд ехэ боложо, айхабтар ехэ хэмжээндэ хүрэжэ, 362 миллиард түхэриг болохо юм. Промышленна үйлэдбэрилгэ бушуу түргэнөөр хүгжөө, тэрэнэй ашаг үрэ дээшэлээ, промышленностиин байгууламжа болон предприятинуудай хүдэлмэриин технико-экономическа показательнууд һайжарһан байна. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, промышленностьда олзо доход ехэдхэхэ даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленум дээрэ, мүн партиин XXIII болон XXIV съезднүүд дээрэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ удаан болзорой программа найруулагдаһан юм. Энэ түсэб удаа дараагаар бодото дээрэ бэелүүлэгдэнэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлэгдэнэ, газар дайдые улам һайжаруулха, хими үргэнөөр хэрэглэхэ хэрэг дэлгэрнэ, колхоз, совхозуудай экономико улам бата үндэһэтэй болонхой.

Энэ хадаа манай арадай ажахын амин шухала һалбари болохо хүдөө ажахын үйлэдбэриие дэбжээхэ гэһэн манай партиин хараа шэглэлэй үнэн зүб байһые гэршэлнэ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй ёһоор, 1975 ондо совет хүнүүдэй ажана байдал һайжаруулха үргэн ехэ программа бэелүүлэгдэжэ үргэлжэлөө. Хүн зоной олзо доходой ехэ болохо бүри арадай хэрэглэмжын эд товарнууд улам ехээр худалдагдана, тэдэнэй сорт янзань олошорно, шанарынь һайжарна. Розничной товарай эрьесэ жэлэй туршада 6,8 процентээр дээшэлээ.

Хүн зониие медицинскэ талаар хангалга саашадаа хүгжөөгдөө, бүгэдэ ниитээрээ дунда һуралсалда оролого түгэсхэгдэжэ байна, хэдэн бүлэг ажалшадай социальна страховани һайжаруулагдаа.

Бэелүүлэгдэһэн хэмжээ ябуулгануудай эсэстэ хүн зоной бодото олзо доход (хүн бүхэн дээрэ абажа харахада) байгша ондо 4,2 процентээр дээшэлхэ юм. Совет хүнүүдэй материальна болон оюун ухаанай эрилтэ хэрэглэмжэнь улам дүүрэнээр хангагдана.

Гэр байрым айхабтар ехэ хэмжээгээр баригдажа байһанай ашаар совет хүнүүдэй байра байдал жэлһээ жэлдэ һайжарна. 1975 ондо хамта дээрээ 109 миллион гаран дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа.

Арадай ажахын түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэһэнэй үндэһөөр СССР-эй гүрэнэй бюджет 1975 ондо олзо оршын талаар 220,4 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 101,8 процентээр. гаргашын талаар — 217,6 миллиард түхэригөөр гү, али 100,7 процентээр гүйсэдхэгдэхэ байна. Тиихэдэ олзо оршонь гаргашаһаа 2,8 миллиард түхэригөөр ехэ байха юм.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ юһэдэхи табан жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ манай арадай амжалтанууд арсашагүй. Коммунис партиин хараалжа байгаа шэнэ асари ехэ түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада бүри ехэ хүсэ гаргаха, бүри эршэмтэйгээр, зохёохы ёһоор ажаллаха, арад зонойнгоо баялигые арьбадхахын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэл хэрэгтэй болохо юм.

Совет хүнүүд эдэ зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхээр, коммунис общество байгуулха хэрэгтэ шэнэ амжалтануудые туйлахаар гүйсэд шиидэнхэй.

1976 он хадаа ороной ажахын болон культурна ажабайдалай бүхы һалбаринуудта шэнэ ехэ бүтээлнүүдые туйлаха жэл мүн. СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет хадаа партиин XXIV съездын тодорхойлһон политическэ шухала заабаринуудта үндэһэлэн, мүн ерэхэ жэлэй арадай ажахын түсэбэй даалгабаринуудтай тааралдуулан зохёогдоо юм.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин эхилхын урда тээ болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум СССР-эй 1976 оной арадай ажахын түсэбэй проект болон гүрэнэй бюджедэй проектые гол түлэб һайшаагаа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Пленум дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо айхабтар шухала заабаринуудые үгэжэ, манай обществын социальна болон экономическа хүгжэлтын гол асуудалнуудаар тон шухала зорилгонуудые найруулан тодорхойлһон байна.

Советскэ Союзай экономическа байгуулалтын айхабтар ехэ хэмжээн, ороной үйлэдбэрилгын хүсэнэй шэнэ хүсэтэйгөөр ургалта түсэб болон бюджет дотор элирэн харагдана.

Бюджет хадаа арадай ажахын саашанхи хүгжэлтые, ажалшадай материальна болон культурна хэмжээе дээшэлүүлхэ, Совет гүрэнэй бэеэ хамгаалха шадалые хүгжөөхэ хэрэгые шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөреэр хангана.

СССР-эй Гүрэнэй бюджет олзо оршын талаар 223,5 миллиард түхэриг, гаргашын талаар 223,3 миллиард түхэриг байхаар СССР-эй Верховно Соведэй баталамжада табигдана. Тиихэдэ олзо оршонь гаргашаһаа 201 миллион түхэригөөр ехэ байха. Научно-техническэ дэбжэлтые нилээд түргэдхэхэ, ажахы доторхи арга боломжонуудые улам гүйсэдөөр элсүүлхэ, материальна, ажалай болон финансова нөөсэнүүдые ашаглаха хэрэгтэ алмалта арьбалалта улам ехээр сахиха талаар Коммунис партиин табиһан зорилгонууд бюджет дотор харуулагдаа.

Социалис ажахын олзо оршын ургалта хадаа ниитын үйлэдбэриин саашанхи хүгжэлтэдэ, национальна доходой улам ехэ болохо ябадалда, ажалай бүтээсын дээшэлэлгэдэ, продукциин өөрын үнын доошололго ба тэрэнэй шанарай һайжаралгада үндэһэлнэ.

Гүрэнэй предприятинуудай ашаг олзонь 109,8 миллиард түхэриг боложо, байгша оной олзые 9,5 процентээр үлүүлхэ байна. Предприяти болон үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй мэдэлдэ бүхы ашаг олзын 41,2 процентнь үлдэхэ юм. Энэ хадаа капитальна һомололгодо, эрьесын мүнгэ зөөриин ургалтада, экономическа урмашуулга болон бусад гаргашануудта зорюулагдаха ушартай. Экономическа урмашуулгын фонддо 24,5 миллиард түхэриг зорюулагдана гэхэ гү, али энэнь 1975 онойхидо орходоо 0,5 миллиард түхэригөөр ехэ байха юм.

Эд товар үйлэдбэрилхэ, худалдаха түсэбтэ даалгабаринуудые хараада абаад байхада, эрьесэһээ абтаха налог байгша ондо орогшодо орходоо 2,7 миллиард түхэригөөр ехэ байхаар хараалагдана.

Колхозуудһаа орохо олзын налог 0,7 миллиард түхэригөөр хараалагдаа. Энэнь колхозуудай мүнөөнэй олзо доходуудай ургалтын түсэбүүд болон түлөөһэнүүдтэй тааруу байна.

Түсэб дотор хүн зоной салин хүлһэнэй фонд ямар хэмжээтэй байхаб гэжэ хараалагданхай. Энээниие хараада абан, хүн зонһоо абтаха гүрэнэй налог тодорхойлогдоо. Бюджедэй олзо оршодо хүн зонһоо абтаха налог 19,6 миллиард түхэриг байха гэхэ гү, али энэнь бюджедэй бүхы доходой 8,8 процентнь болохо юм.

Ниитын үйлэдбэриин дэбжэһэнэй, тэрэнэй ашаг үрын дээшэлһэнэй үндэһөөр арад зоной материальна болон культурна хэмжээе нилээд һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаһан партиин экономическа политикын удаа дараагаар бэелүүлгые 1976 оной түсэб болон бюджет хангана.

Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһые саашадань дээшэлүүлхэ, социальна страховани һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд ерэхэ жэлдэ бэелүүлэгд[mutilated] юм. Хүн зоной дунда урда[mutilated] тараагдаһан урьһалам[mutilated] облигацинуудые болзор[mutilated] урда түлэхэ тушаа ээлж[mutilated] тираж үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Арад зоной ба[mutilated]дал һайжаруулха хэмж[mutilated] ябуулгануудта 4,7 миллиар[mutilated] түхэриг зорюулагдана.

Совет хүнүүдэй мате[mutilated]альна болон культурна х[mutilated]рэглэмжые хангалгада х[mutilated]рэглэмжын ниитэ фонд[mutilated] улам ехэ һуури эз[mutilated] Энээнэй ашаар хүн зон[mutilated] лөөһэгүй медицинскэ ту[mutilated]ламжа үзүүлэгдэнэ, ту[mutilated]һэгүй һуралсал хангаг[mutilated] пенси, тэдхэмжэ болон ст[mutilated]пенди түлэгдэнэ. Хэрэг[mutilated]жын ниитын фонднууд[mutilated] хы дүн хамтань 1976 он[mutilated] 94 миллиард түхэригт[mutilated]рэхэ, харин хүн бүхэн[mutilated] абажа харахада, жэлэй 3[mutilated] түхэриг болохо юм.

Коммунис парти хүн [mutilated]ной байрын болон культу[mutilated]но-ажаһуудалай эрхэ [mutilated]далые саг үргэлжэ һай[mutilated]руулха хэрэгтэ ехэ анха[mutilated] хандуулха зуураа, энэ [mutilated]рилгодо айхабтар ехэ [mutilated] зөөри һомолдог. Ерэхэ [mutilated]дэ байрын гэр, коммуна[mutilated] предприятинууд, больни[mutilated] һургуулинууд болон бу[mutilated] культурно-гэгээрэлэй [mutilated] зургаануудые барилгада 2[mutilated] миллиард түхэриг һомо[mutilated]

(Эхин. Түгэсхэлынь 3-[mutilated]хи нюурта).

СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

СССР-эй 1976 оной ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕТ ТУХАЙ БА СССР-эй 1974 оной ГҮРЭНЭЙ БЮДЖЕДЭЙ ГҮЙСЭДХЭЛ ТУХАЙ

СССР-эй финансын министр, депутат В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэл

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта).

доно. Энээнэй ашаар 11 миллион хүнэй байра байдалые һайжаруулха, больницануудтахи оронуудай тоое 66 мянгаар олошоруулха, 1,2 миллион һууритай һургуулинуудые бариха, коммунальна ажахын предприятинуудые олошоруулха арга олгохо юм.

Арадай ажахын хүгжэлтые мүнгэ зөөреэр хангалгада бюджедһээ, предприяти болон ажахын эмхинүүдэй өөһэдынь мүнгэ зөөри болон кредидһээ 227,5 миллиард түхэриг 1976 ондо зорюулагдаха байна. Энэнь байгша онойхидо орходоо 5,1 миллиард түхэригөөр ехэ. Энэ мүнгэ зөөри эрдэм ухаанай, техникын эгээл шэнэ туйлалтануудые, эгээл мүнөөнэй технологическа процессүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэри ехэдхэхэ, арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые бүри ехээр бүтээн гаргаха арга олгохо юм.

Экономическа болон социальна дэбжэлтын, арадай байдал болон соёл культура һайжаруулха асари ехэ түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ совет эрдэм ухаан ехэ туһа нэмэри оруулха ушартай. Ерэхэ жэлдэ научна шэнжэлэлгэнүүдые хүгжөөлгэдэ 17,7 миллиард түхэриг зорюулагдаха юм.

Уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулжа байһан ябадал дэлхэйн бүхы оронуудай хоорондо экономическа болон культурна холбоо харилсаа хүгжөөхэ таатай зохид эрхэ байдал бии болгоно. Тэгшэ эрхын, бэе бэедээ ашатай туһатай байха үндэһөөр, тэрэшэлэн бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ оролсохогүй, бэе бэеэ хүндэлхэ гэһэн үндэһөөр гадаадын оронуудтай СССР-эй бэелүүлхэ гадаадын худалдаа наймаа болон научно-техническэ харилсаае үргэдхэхэ хэрэгтэй холбоотой хэмжээ ябуулганууд бюджет дотор хараада абтанхай. 1976 ондо СЭВ-эй гэшүүн-оронуудтай холбоо харилсаан саашадаа хүгжөөгдэхэ. Энэнь социалис экономическа нэгэдэлгын комплексно программатай тааруугаар бэелүүлэгдэхэ юм.

СССР-эй Гүрэнэй бюджет — эб найрамдалай болон зохёон байгуулгын бюджет мүн.

Промышленностиин бүхы һалбаринуудые саашадань хүгжөөхэ, промышленна үйлэдбэриин байгууламжые һайжаруулха, научно-техническэ дэбжэлтын үндэһэ һуури болгошо һалбаринуудые түргэнөөр хүгжөөхэ, хэрэглэмжын эд товарнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ гэжэ 1976 оной түсэбэй болон бюджедэй проектнүүдтэ хараалагдана.

1976 ондо бюджедһээ, мүн предприятинуудай өөһэдынь мүнгэ зөөриһөө болон урьһаламжаар промышленностьда 120,6 миллиард түхэриг гаргашалагдаха, энэнь 5,6 процентээр урданайхиһаа ехэ байха юм. Һомололгын ехэнхи хубинь манай ороной экономическа түгэс хүсэнэй үндэһэ һуури болгошо хүндэ индустрида зорюулагдана. Машина бүтээлгэдэ, нефтиин, химиин болон газай промышленностиие хүгжөөлгэдэ улам ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо байна.

Коммунис парти хүн зоной хэрэглэмжын эд товарнуудые улам ехээр хэрэглэдэг боложо байһыень хараадаа абажа, энээниие шухала дээрэ тоолохо зуураа, тэдэ товарнуудые хэлбэришэгүйгөөр ехэ болгохо, шанарыень һайжаруулха, янза сортыень улам олошоруулха тушаа хэмжээнүүдые абана. Ерэхэ жэлдэ хүнгэн, эдеэ хоолой болон нютагай промышленностьда 17,5 миллиард түхэриг һомологдохо юм. Байгша онойхитой сасуулбал, эдэ гаргашанууд 5,5 процентээр ехэ болохо байна. Хүндэ промышленностиин предприятинуудай хүн зондо зорюулан улам ехэ эд товарнуудые гаргадаг болохын тулада мүнгэ зөөри ехээр һомологдохо. 1976 ондо тиимэ товарнуудые гаргалга арадай хэрэглэмжын эд товарнуудые бүтээн гаргалгын бүхы хэмжээнэй 30 процентнь болохо юм.

Промышленностьда бии байгаа айхабтар ехэ арга боломжонуудые али бүхы талаар элсүүлхын түлөө нэтэрүү шанга тэмсэл хэхэ шухала тухай һаяхан болоһон манай партиин Центральна Комитедэй Пленум дээрэ министерствэнүүдэй, зургаан, нэгэдэл, предприяти болон ажахын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал үшөө дахин хандуулагдаһан байна. Коммунис парти үйлэдбэриин ашa үрые саашадань дээшэлүүлхые, алмалта арьбалалтые улам шангаар сахихые эринэ.

Промышленностьда хэгдэдэг материальна гаргашые, тухайлхада, 2 миллиард түхэригсэр алмаха гэжэ 1976 оной түсэб болон бюджедтэ хараалагданхай.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые хүтэлбэри болгон, министерство болон предприятинууд һүүлэй жэлнүүдтэ продукциин шанарые һайжаруулха тушаа нилээд ехэ хүдэлмэри үнгэргөө. Шанар тушаа гүрэнэй тэмдэг 26 мянган хэрэглэлнүүдтэ олгогдоо, тэрэ тоодо байгша ондо 8 мянган эдлэлнүүдтэ олгогдоһон байна. Гэхэтэй хамта, олон министерствэнүүдтэ продукциин шанар һайжаруулха хүдэлмэри аалиар ябуулагдана гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Бүхы янзын транспорт болон хэлхеэ холбооe мүнгэ зөөреэр һомололгодо 19,6 миллиард түхэриг гаргахаар хараалагдана. Энэнь 1975 онойхидо орходоо 6 процентээр ехэ. Байгал-Амарай түмэр замые саашадань барилгада шухала хэрэгтэй мүнгэ зөөри һомолхо гэжэ бюджет соо хараалагдаа.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуурииe бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриие тогтууритай һайнаар дэбжээхэ гээшэ түрүүшын ээлжээндэ бэелүүлэгдэхэ арадай ажахын болон политическэ зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ манай партиин Центральна Комитет тоолоно.

1976 оной түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууд колхоз, совхозуудай индустриальна үндэһэ һууриие улам саашадань батадхаха, газар һайжаруулха, хими үргэлжэ дээрэнь нэбтэрүүлхэ, хүдөө ажахые томодхохо, тусхай мэргэжэлээр шэглүүлхэ зорилготой.

Ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ бюджедһээ, гүрэнэй хүдөө ажахын предприятинуудай өөрынь зөөриһөө болон банкын урьһаламжаһаа 37,2 миллиард түхэриг зорюулагдаха юм. Хүдөө ажахыда зорюулагдаха гүрэнэй капитальна һомололгын ниитэ хэмжээн 21,3 миллиард түхэриг байхаар хараалагдаа. Тэрэнһээ гадна, колхозууд өөрынгөө зөөриһөө, мүн банкын урьһаламжаһаа 10,1 миллиард түхэриг капитальна һомололго бэелүүлхэ ёһотой.

Хүдөө ажахын тогтууритай үндэр ургаса абахын тулада 1976 ондо колхоз болон совхозуудай газар дайда ехэ хэмжээгээр һайжаруулагдажа үргэлжэлхэ юм. Газар һайжаруулха болон янзын хүдэлмэринүүдые бэелүүлхын тулада колхоз, совхозуудта 8,3 миллиард түхэриг гаргашалхаар хараалагдана.

РСФСР-эй хара хүрьһэтэ бэшэ нютагуудта хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар үргэн ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри ябуулагдаха. Энэнь бүхы оронойимнай экономикые хүгжөөлгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай. Эдэ нютагуудтахи газар һайжаруулгада, совхозуудта үйлэдбэриин гэр байшангуудые барилгада болон бусад хэрэгүүдтэ ерэхэ жэлдэ 4,2 миллиард түхэриг гаргашалагдаха юм.

380 мянган трактор, 100 мянга шахуу таряа хуряадаг комбайн, 270 мянган ашаанай автомобиль болон 75 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ хүдөө ажахыда эльгээгдэхэ.

Коммунис партиин табижа байгаа экономическа болон социальна зорилгонуудые шиидхэлгэ капитальна һомололгын хэр үрэ ехэтэйгээр ашаглагдаһанһаа, барилгын хэрэгэй һайжаралгаһаа ехээр дулдыдаха байна гэжэ элидхэлшэ саашадань хэлэбэ.

1976 ондо гүрэнэй капитальна һомололгын ниитэ хэмжээн 102,5 миллиард түхэриг байхаар тодорхойлогдоо. Энэнь байгша онойхидо орходоо 5,1 процентээр ехэ. Түбэй капитальна һомололгонуудые бюджедһээ, мүн предприятинуудай, ажахын эмхинүүдэй өөрын мүнгэ зөөриһөө болон урьһаламжаһаа мүнгөөр хангалга 88,3 миллиард түхэриг болохо юм.

Ашаглалгада оруулагдаха барилганууд дээрэ капитальна һомололгые элсүүлэн хамтадхахаар, түхеэрэлгэдэ гаргашалагдадаг гаргаша дээшэлүүлхээр арадай ажахын түсэб ба бюджет дотор хараалагдана.

1976 ондо промышленностьда һомологдоһон гүрэнэй бүхы мүнгэ зөөриин 64 процентнь хүдэлжэ байгаа предприятинуудые оньһон техникээр хангалгада, шэнэдхэн хубилалгада, үргэдхэлгэдэ гаргашалагдаха байна.

Капитальна барилгада дайралдажа байһан дутуу дунданuудые эрид шууд усадхан зайсуулха, капитальна һомололгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ гээшэ арадай ажахые хүгжөөхэ гол шухала, хойшолуулашагүй зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет тоолоно. Союзна республикануудай министерствэнүүд, албан зургаанууд, Министрнүүдэй Соведүүд капитальна һомололгые элсүүлэн хамтадхалгые хангаха, барилгын болзорые түргэдхэхэ, тэрэнэй үнэ сэнгые хямдаруулха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин шанарые дээшэлүүлхэ уялгатай.

Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар барилгын эмхинүүдэй урда ехэ зорилгонууд табигдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ барилгын эмхинүүд энэ талаар тодорхой үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна. Гэбэшье барилга дээрэ материалнууд, салин хүлһэнэй жаса үшөөл арьбалалта багатайгаар гаргашалагдана, барилгын техникэ ашаггүй муугаар хэрэглэгдэнэ.

Барилгын эмхинүүд материальна ба ажалай арга нөөсэнүүдые арьбалхын тула бии байгаа арга боломжоёо бүри һайнаар ашаглаха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, олзо оршоёо ехэдхэхэ зэргэтэй.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын ба эд бараанай нөөсэнүүдэй хэмжээнһээ уламжалан, 1976 ондо эд бараа худалдалгын эрьесэ 216 миллиард түхэригтэ болохо гү, али энэ жэлэйхитэй сасуулбал, 3,6 процентээр ехэдхэгдэхэ байна гэжэ худалдаа наймаанда, ажаһуудал хангалгада мүнгэ һомолхо тухай бүлэгтэ хэлэгдэнэ. Хүн зоной ажаһуудал хангалгада 5,8 миллиард түхэриг гаргашалагдаха гэхэ гү, али 7,9 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ байна.

Гүрэнэй худалдаа наймаанда 3,6 миллиард түхэриг һомологдохо юм. Худалдаа наймаанай, бэлэдхэлэй ба бусад түхэлэй ажал ябуулгые хүгжөөлгэдэ кооперативна худалдаа наймаанай эмхинүүд 1 миллиардһаа үлүү түхэриг гаргашалха.

Арад зоной һуудал байдал хэлбэришэгүйгөөр һайжаруулга худалдаа наймаанай ба ажаһуудал хангалгын предприятинуудай хүдэлмэридэ улам үндэр ехэ эрилтэнүүдые табиха байна. Худалдаа наймаа эмхидхэлгые һайжаруулхын, худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые үргэдхэхын, худалдаа наймаанай түрүү арга онол үргэнөөр нэбтэрүүлхын, хүн зониие һайнаар хангахын тула СССР-эй Худалдаа наймаанай министерство, Центросоюз, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд шухала хэмжээнүүдые абаха ёһотой.

Партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр, түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй үедэ арадай гэгээрэл ба соёл культурые саашадань хүгжөөхэ, элүүрые хамгаалга һайжаруулха, социальна страхованиин хэмжээе, ажалшадые пенсээр хангалгые дээшэлүүлхэ үргэн ехэ программа бэелүүлэгдэһэн байна.

СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет дотор социально-соёлой эмхи зургаануудта 80,1 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдана. Энэнь байгша онойхиһоо 4,2 процентээр ехэ.

Ерэхэ жэлдэ үхибүүд болон хүүлиин наһа гүйсөөгүй шүүлэй юрэнхы эрдэмэй һургуули һайжаруулагдаха. Мэргэжэлтэдэй кадрнуудые ба дүй дүршэл ехэтэй хүдэлмэришэдые һурган бэлдэлгэ саашадань хүгжөөгдэхэ байна. Һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудта 11,4 миллион үхибүүд гэхэ гү, али 1975 онойхиһоо 480 мянгаар олон багашуул хүмүүжүүлэгдэхэ юм. Һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаануудта 3,9 миллиард түхэриг гаргашалагдаха байна.

Шэнэ жэлдэ юрэнхы эрдэмэй бүхы һургуулинуудые барижа байлгада 8,6 миллиард түхэриг һомологдохо. Хүдөө нютагуудтахи һургуулинуудай материально-техническэ үндэһэ һууриие хүгжөөлгэдэ, һурагшадые ажалда дүй дүршэлтэйгөөр һургалгада нилээд ехэ мүнгэн гаргашалагдаха юм.

Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэ дээдэ һургуулинуудта, техникумүүдтэ, техническэ мэргэжэлэй училищинуудта кадрнуудые бэлдэхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулха гэһэн эрилтэ табина. 1976 ондо 12 миллиоһоо үлүү хүн эдэ һургуулинуудта һураха юм. Энээнэй тула 7 миллиард түхэриг гаргашалагдаха байна.

1976 ондо элүүрые хамгаалгада, физическэ культурада 11,5 миллиард түхэригэй мүнгэн һомологдохо.

Ажалшадай байдал саашадань һайжаруулхын тула ехэ оролдолго гаргагдана. Социальна хангалгада, социальна страхованида 34,9 миллиард түхэриг һомологдохо гэхэ гү, али энэ жэлэйхиһээ 7,2 процентээр ехэдхэгдэхэ байна. Тиихэдэ хүдэлмэришэдтэ, алба хаагшадта, колхозниигуудта бүхы түхэлэй пенсинүүдые түлэлгэдэ 26 миллиард түхэриг һомологдохо гэхэ гү, али байгша онойхиһоо 1,7 миллиард түхэригөөр дээшэлүүлэгдэхэ зэргэтэй. Багаар хангагдаһан бүлэнэрэй үхибүүдтэ тэдхэмжэ үзүүлхын тула 1,6 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ зорилготой КПСС-эй XXIV съезд дээрэ һайшаагдан абтаһан эб найрамдалта программые Коммунис парти залан сэхээр бэелүүлнэ гэжэ элидхэлшэ үргэлжэлүүлбэ.

Манай гүрэнэй гадаадын политика совет хүнүүдэй ба бусад социалис оронуудай арадуудай эб найрамдалта зохёон байгуулхы ажалай аша туһада бүримүһэн зорюулагдана, эб найрамдалай, бүхы арадуудай сүлөөтэ ба аюулгүй байдалай аша туһада алба хэнэ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежнев дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин бэхижүүлхэ хэрэгтэ ехэ хубитала оруулна. Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй дүнгүүд хадаа КПСС-эй гадаадын политическэ хараа шэглэлэй ехэ амжалтануудай шэнэ гэршэ болоно.

Гэхэтэй хамта, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгаяа үргэдхэдэг, эбэй ёһоор зэргэ оршон һууха политикые буруу һүргэхые һэдэдэг ээрхэг түримхэй империалис хүсэнүүд бии байһыень Советскэ Союз гадаадынгаа политикада хараада абадаг юм. Иимэ эрхэ байдалда Коммунис парти, Совет правительство оронойнгоо экономическа ба оборонно хүсэ шадалые бэхижүүлхэ тухай ехэ анхарал оролдолго хандуулна. СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет дотор ороноо хамгаалгада 17,4 миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдана. Энэнь бюджедэй бүхы гаргашануудай 7,8 процент болоно.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдые дүүргэлтэ болгон, түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй үедэ арадай ажахые хүтэлбэрилгын байгууламжые һайжаруулха хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэһэн байха юм. Промышленностиин һалбаринуудые хүтэлбэрилхэ генеральна гурим нэбтэрүүлэгдэнэ: үйлэдбэриие томодхоһоной, тусхай шэглэлтэй болгоһоной, нэгэдэлнүүдые эмхидхэн байгуулһанай үндэһөөр жолоодон хүтэлбэрилгын 2—3 звенотой гуримда оруулагдана. Арадай ажахын бусад һалбаринуудта зэргэ хүдэлжэ байһан, хэрэггүй үлүү эмхинүүдые усадхаха талаар хүдэлмэри мүн лэ хэгдэһэн байна.

Эдэ бүгэдэ хүтэлбэрилгын аппарадые үргэдхэлгын жэлэй дундуур хэмжээе доошолуулха, мүн бүхы хүдэлмэришэд ба алба хаагшадта орходоо хүтэлбэрилэгшэдэй тооe хороохо, хүтэлбэрилгын албан зургаануудта һомологдодог гаргашые бага болгохо арга олгохо юм. Эдэ бүгэдын ашаар түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй үедэ—4,4 миллиард түхэригэй алмалта хэгдээ.

Гэбэшье хүтэлбэрилгын аппарадые нарижуулан һайжаруулхын, тэрэнэй тооe хороохын тула бии байгаа арга боломжонууд бүхы шахуу министерствэнүүдтэ үшөөл хангалтагүйгөөр хэрэглэгдэдэг, хүтэлбэрилгын шэнэ, улам һайн арга онол удаанаар нэбтэрүүлэгдэдэг, предприятинуудта хүтэлбэрилгын аппарадые улам үргэдхэдэг, тиигэжэ ехэ мүнгэ гаргашалдаг байна.

Хүтэлбэрилгын аппарадые саашадань хороохо, энэ талаар мүнгэ һомололгые бага болгохо хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхыень правительство союзна республикануудай министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта, Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгаа. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэжэ, 1,3 миллиард түхэригэй алмалта арьбалалта оруулхаар СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет дотор хараалагдана.

Ерэхэ жэлдэ эдэнэй гүрэнэй бюджедүүдэй ниитэ хэмжээн 99,5 миллиард түхэригтэ хүрэхэ гэхэ гү, али СССР-эй гүрэнэй бюджедэй 44,6 процентнь болохо байна гээд союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүд тухай элидхэлэй бүлэг соо хэлэгдэнэ.

Союзна республикануудай гүрэнэй бюджедүүд иимэ байхаар хараалагдана гэбэл:

(миллион түхэриг)

РСФСР	54.229
Украинын ССР	16.821
Белоруссиин ССР	4.346
Узбегэй ССР	4.294
Казахай ССР	6.714
Грузиин ССР	1.762
Азербайджанай ССР	1.651
Литвагай ССР	2.048
Молдавиин ССР	1.262
Латвиин ССР	1.352
Киргизэй ССР	1.133
Таджигай ССР	1.022
Армениин ССР	1.186
Туркмениин ССР	820
Эстониин ССР	853

Союзна республикануудай арадай ажахые саашадань хүгжөөхын тула бюджедһээ ба предприятинуудай, эмхинүүдэй мүнгэ зөөриһөө 90 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо бюджедһээ 45,5 миллиард түхэриг һомологдохо байна. Бүхы союзна республикануудай промышленностиие, хүдөө ажахые, худалдаа наймаае, гэр һуудалай-коммунальна ажахынуудые хүгжөөлгэдэ эдэ мүнгэ зөөри гаргашалагдахаар хараалагдана. Социально-соёлой хэмжээ ябуулгануудта гаргашалагдаха мүнгэн 51 миллиард түхэригтэ хүргэгдэхэ юм.

1976 оной арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудта мүнгэ һомололгые хангахын тула союзна бюджедһээ таһалагдан үгтэхэ байна гэбэл: Казахай ССР-тэ — 191,4 миллион түхэриг, Туркмениин ССР-тэ — 64,1 миллион түхэриг.

1976 оной бюджедтэй хамта правительство СССР-эй 1974 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое СССР-эй Верховно Соведэй баталалгада табиһан байна. Бюджет олзо оршын талаар 201,3 миллиард түхэригөөр дүүргэгдээ гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 102,7 процент болоо. Гаргашануудай талаар 197,4 миллиард түхэриг болоо гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 100,9 процентдэ хүрэһэн байна. Олзо доход гаргашаһаа 3,9 миллиард түхэригөөр үлүү байгаа.

Элидхэлшэ түгэсхэлдөө иигэжэ хэлэбэ:

Совет хүнүүд туйлаһан амжалтаараа сэдьхэлээ ханан, омогорхон баясажа, парти ба арадай ажабайдалай элитэ ехэ ушар хэрэг совет общестые коммунизм тээшэ дабшуулха шэнэ, асари ехэ түсэбүүдые хараалха КПСС-эй XXV съездые угтажа байна.

Партиин XXV съездын хүндэлэлдэ бүхы орон дотоорнай дэлгэрһэн олоной хабаадалгатай социалис мүрысөөн совет хүнүүдэй түрэл Коммунис партидаа хизааргүй ехэ этигэл найдалтай, манай общестын социально-экономическа хүгжэлтын асари ехэ түсэбүүдые бэелүүлхын тула шэнэ илалтануудые туйлахаар эдэнэй бэлэн байһые, хэлбэришэгүй хүсэл зоригтой байһые элирхэйлэн харуулна. **(Альга ташалта).**

(ТАСС).

АСАРИ ЕХЭ ХЭРЭГҮҮД БА АМЖАЛТА ИЛАЛТАНУУД

СССР-эй Верховно Соведэй мүнөөнэй сесси хоёр табан жэлэй уулзадха дээрэ үнгэржэ байна. Советскэ Союзай ажалшад ябажа ерэһэн замайнгаа дүнгүүдые согсолон гаргахадаа, КПСС-эй XXIV съездын хараалан согсохоһоной ёһоор Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадал хурдан түргэнөөр хүгжөөн һалбаруулха, арад зоной бали дэлгэр ба болбосон байдалые саашадань улам дэбжээхэ программын тодорхой хэрэгүүд боложо бэелүүлэгдэһэндэ омогорхоно. Совет хүнүүд партиин болон бүхы арадай ажабайдалдахи түүхэтэ ябуулгын — КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлдэ зоригжолтой габшагайгаар ажаллажа байнад.

Декабриин 1-дэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум боложо, КПСС-эй ээлжээтэ XXV съездын асуудалнууд тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй элидхэлые соносоо. Дотоодын ба гадаадын политикын талаар партиин шиидхэн бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд, СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүд съезд дээрэ тодорхойлогдохо болоно. Нүхэр Л. И. Брежнев Пленум дээрэ дэлгэрэнгы хэлэбэ. Тиихэдээ энэ табан жэлдэ манай ороной арадай ажахын хүгжэһэн дүнгүүдые бүхы талаарнь шэнжэлһэн, шэнэ табан жэлэй туршада экономикоёо хүгжөөхэ гол шухала шэглэлнүүдые тодорхойлжо байна.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум СССР-эй арадай ажахые 1976 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые гол түлэб һайшаагаа.

Арбадахи табан жэл — эрхим шанар хангаха, үйлэдбэриин ашаг үрые бүхы талаарнь дээшэлүүлхэ социалис Эсэгэ ороноо саашадань хүгжөөн һалбаруулха табан жэл урдамнай угтажа байна. Энээниие габшагайгаар эхилхэ, түрүүшын үдэрһөө ажалай түргэн эршэ, эрхим шанар туйлаха гээшэ Эхэ оронойнгоо үмэнэ бэелүүлхэ арюун уялгамнай болоно гэжэ ажалшад тоолоно.

Амгалан тайбан байдалай түлөө тэмсэлдэ Советскэ Союзай оруулжа байгаа онсо хубитые дэлхэйн арадуудай үндэрөөр сэгнэдэгыень Эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөнэй дээдэ шагналые — Ф. Жолио-Кюрин нэрэмжэтэ «Эб найрамдалай алтан медаль» нүхэр Л. И. Брежневтэ олгоһон ушар гэршэлнэ. Энэ үндэр дээдэ шагналаарнь дашарамдуулан, нүхэр Л. И. Брежневые совет арад, дэлхэйн үргэн олониитэ, үнэн бодолтой бүхы хүнүүд үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршална.

Партиин хараалһан түсэбүүд совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ хододоо ехэ баяр омогорхол үүсхэн угтагдадаг. Совет арадай олон үндэһэ яһатанай бүлын түлөөлэгшэд СССР-эй Верховно Соведэй депутадууд арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ оронойнгоо экономико болон соёлые хүгжөөхэ замуудые зүбшэн хэлсэхын тула Кремлиин Ехэ ордон дотор сугларанхай.

Декабриин 2-то Москвада, Кремлиин Ехэ ордон дотор, СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси хүдэлмэрээ эхилээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ, депутат Н. К. Байбаков зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалаар элидхэл хээ.

СССР-эй финансын министр, депутат В. Ф. Гарбузов зүблэхэ зүйлэй хоёрдохи асуудалаар элидхэл хэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй түрүүшын заседани Союзай Соведэй түрүүлэгшэ, депутат **А. П. Шитиковэй** хүтэлбэри доро 14 часта Палатануудай заседаниинуудай зал дотор нээгдээ.

Нүхэд **Ю. В. Андроповые, А. А. Гречкые, В. В. Гришинине, А. П. Кириленкые, Ф. Д. Кулаковые, Д. А. Кунаевые, К. Т. Мазуровые, Н. В. Подгорные, М. А. Сусловые, В. В. Щербицкиие, П. Н. Демичевые, Г. В. Романовые, М. С. Соломенцевые В. И. Долгих, И. В. Капитоновые, К. Ф. Катушевые** депутадууд ба айлшад альга ташалгаар угтаба.

Наһа барагшын орондо 1975 оной сентябриин 28-да һунгагдаһан депутадай этигэмжэ түлөөлэлгые Мандатна комиссиин шалгаһан тухайда Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ депутат **В. К. Месяцын** элидхэлые Союзай Совет сонособо.

Белоруссиин ССР-эй Борисовска һунгуулиин округһоо һунгагдаһан Союзай Соведэй депутат З. М. Кругловагай этигэмжэ түлөөлэлгые мэдэрхэ гэжэ Союзай Совет тогтоогоо.

Союзай Соведэй Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ, депутат **Г. И. Ващенко** СССР-эй ажахые 1976 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет тухай, СССР-эй 1974 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай Түсэблэлгын-бюджетнэ ба һалбаринуудай комиссинуудай зүгһөө нэмэлтэ элидхэл хэбэ.

Манай орон КПСС-эй XXV съездын үмэнэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Ленинскэ партияа эбтэй эетэйгээр тойрон жагсажа, ажалайнгаа амжалтые үдэр бүхэндэ батадхажа, урдань үзэгдөөгүй зохёохы хэшээл габьяа харуулжа, энэ түүхэтэ событияа совет арад угтахаар дүтэлжэ ябана.

Арад зоной зол жаргалай хэрэгтэ, социализм ба коммунизмын илан мандалгын хэрэгтэ, дэлхэй дээрэ эб найрамдалые улам саашадань бэхижүүлгын хэрэгтэ манай Коммунис парти, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитет, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежнев толгойлогшотой ЦК-гай Политбюро бүхы хэшээл оролдолгоёо зорюулжа байна. КПСС-эй XXIV съездын соносхоһон эб найрамдалай программын хараалһан асари ехэ зорилгонуудые хэрэг дээрэнь бэелүүлхэ талаар элитэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө нүхэр Л. И. Брежневтэ Фредерик Жолио-Кюрин нэрэмжэтэ «Эб найрамдалай алтан медаль» олгогдоһон ушар хадаа Советскэ Союзай эб найрамдалай хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ оруулжа байгаа хубитые үндэрөөр сэгнэһэн баримта мүн гэжэ нүхэр Г. И. Ващенко тэмдэглээ. Бүхы совет арад, түрүү үзэл бариМталдаг дэлхэйн олониитын түлөөлэгшэд, бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн һайн һанаата хүнүүд мүнөө Леонид Ильичые үндэр шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан халуунаар амаршална.

1975 оной даб дээрэхи дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, түгэсхэхы жэлэй түсэбтэ даабаринууд болон табан жэлнай бүхыдөө амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна гэһэн тобшолол хэмээр гээд комиссиин түрүүлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ. Байгша он соо промышленна үйлэдбэриин ургалтын хэмжээн түсэбтэ даабариһаа үлүү гараха, тиин 6 миллиард түхэригһөө үлүү үнэ сэнтэй продукци наймаан болохо байна гээд нэмэлтэ элидхэл соо хэлэгдэнэ. Бүхы дээрээ промышленна үйлэдбэри табан жэлэй туршада 43 процентээр ургаха байна. Энэнь КПСС-эй XXIV съездын директивэнүүдээр хараалагдаһан хэмжээнтээ тааралдаха болоно.

Энэ он соо хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд эршэ түгэс, габшагайгаар хүдэлөө. Үнгэрһэн табан жэл соо абтаһан орооһо таряанай ургасын дунда хэмжээн наймадахи табан жэлэйхидэ орходоо 8 процентээр дээшэлээ.

Байгша он дотор ороноймнай национальна олзо доход нилээд дээшэлээ, ниитын хэрэглэмжын фонднуудай хэмжээн ургаа. Энээнэй ашаар совет арадай ажана байдал хараа байса һайжараа.

СССР-эй арадай ажахые 1976 ондо хүгжөөхэ түсэб тухай тогтохо зуураа, арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ экономикоёо саашань хүгжөөхэ, арадай ажахын бүхы һалбаринуудай, илангаяа хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ бэхижүүлхэ зорилго табигдана гээд депутат тэмдэглээ.

Ороной национальна олзо доходые энэ хугасаа соо 5,4 процентээр дээшэлүүлхэ зорилго түсэбөөр хараалагдана. Совет хүн зоной ажаһуудалай хэм хэмжээе дээшэлүүлхэ зорилготойгоор партимнай тодорхойлһон хараа бодол саашадаа сэхэ шууд бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Арадай гэгээрэл, элүүрые хамгаалга, эрдэм ба соёл саашадаа хүгжөөгдэхэ байна.

Бидэниие тойроод байдаг байгаалиие сахин хамгаалха гол хэмжээ ябуулгануудай министерствэнүүдэй, албан зургаануудай зүгһөө хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһыень комисси нарин нягтаар хаража үзөө. Энэ талаар хэгдэжэ байһан ехэ хүдэлмэриие һайшаан тэмдэглэхэ зуураа, зарим хэмжээ ябуулгануудые, илангаяа уһа мүрэнүүдэй баялигые хамгаалха хэмжээ ябуулгануудые дүүргэхээ зарим министерствэнүүд яаранагүй гэһэн тобшолол комиссинууд хээ.

КПСС-эй XXIV съездын тодорхойлһон социально-экономическа гүн ехэ удха шанартай үргэн программын бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байһанай үрэ дүнгүүдые совет хүнүүд үзэжэ байна гэжэ Г. И. Ващенко хэлээ. Арад зоной байдалай хэм хэмжээнэй дээшэлжэ байһаниинь манай партиин ябуулдаг экономическа политикын эгээн дээдэ зорилго болоно. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай салин хүлһые дээшэлүүлхэ, үзүүлэгдэдэг тэдхэмжэ, бусад зарим хэмжээ ябуулгануудые улам һайжаруулха хэрэгтэ 1976 ондо ехэ анхарал хандуулагдаха.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, тэдэнэй наймаан бололгые рознично сэнгэйнь хэмжээгээр 130 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ, тэрэшэлэн машина бүтээдэг хэдэ хэдэн министерствэнүүдэй продукциин хэмжээе, тэрэнэй наймаан бололгые түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээнһээнь 32 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ тухай дурадхалые түсэб ба бюджет хаража үзэһэнэйнгөө һүүлээр түсэблэлгын-бюджетнэ, һалбаринуудай комиссинууд. Союзай Соведэй залуушуулай хэрэг эрхилдэг комисси оруулаа гэжэ нүхэр Г. И. Ващенко мэдээсэбэ.

Правительствын зүгһөө депутадуудай үзэмжэдэ табигдаһан СССР-эй арадай ажахые 1976 ондо хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай саг үргэлжын комиссинуудай оруулһан заһабаринуудые хараада абаһан, гүрэнэй түсэб тухай хуулиие һайшааха дурадхал оруулагдана. Түсэбэй тодорхойлогдоһонтой дашарамдуулан, СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджедэй олзо доходой хэмжээе 130 миллион түхэригөөр дээшэлүүлхэ гэһэн дурадхал комиссинууд оруулна. Союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдэй зүгһөө оруулагдаһан гуйлтануудые хараада абажа, союзна республикануудай бюджедэй гаргашануудые энэл хэмжээгээр дээшэлүүлхэ гэһэн дурадхал мүн лэ оруулагдана.

СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет ба гүрэнэй бюджет тухай хуулиие дээрэ дурдагдаһан заһабаринуудтайгаарнь баталха гэбэл, олзо доходой талаар дүн хамта 223 миллиард 669 миллион түхэригэй, гаргашануудай талаар дүн хамта 223 миллиард 468 миллион түхэригэй хэмжээтэйгээр баталха гэһэн дурадхал оруулагдана. Тиихэдээ олзо доходууд гаргашануудһаа 201 миллион түхэригөөр дээшээ байха болоно. Тэрэшэлэн 1974 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай тоосоое баталха дурадхал оруулагдана.

* * *

Национальностьнуудай Соведэй түрүүлэгшэ депутат **В. П. Рубенэй** хүтэлбэри доро 17 часта Палатануудай заседаниин зал соо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй түрүүшын заседани нээгдээ.

Нүхэд **А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, П. М. Машеров, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидовые** депутадууд ба айлшад альга ташалгаар угтаба.

Национальностьнуудай Совет наһа барагшадай орондо 1975 оной ноябриин 30-да һунгагдаһан депутадуудай этигэмжэ түлөөлэлгые шалгаһан тухай Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ депутат **Э. А. Шеварднадзиин** элидхэлые сонособо.

Абхазай АССР-эй Сухумска хүдөөгэй һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведтэ һунгагдаһан В. М. Хингба, Чувашай Автономито Республикын Ядринска һунгуулиин округһоо Национальностьнуудай Соведтэ һунгагдаһан Н. А. Пономаревой этигэмжэ түлөөлэлгые мэдэрхэ гэжэ Национальностьнуудай Совет тогтообо.

СССР-эй арадай ажахые 1976 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджет тухай ба СССР-эй 1974 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай Түсэблэлгын-бюджетнэ, һалбаринуудай комиссинуудай зүгһөө нэмэлтэ элидхэл Национальностьнуудай Соведэй Түсэблэлгын-бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ депутат **Н. И. Маслеников** хэбэ.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байгаа асуудалнуудаар Национальностьнуудай Соведтэ үгэ хэлэлгэ эхилээ.

СССР-эй Верховно Соведэй сесси декабриин 3-да хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

СОЁЛШОД—МАЛШАДТА

БИБЛИОТЕКАРЬ ТУҺАЛАМЖА ХҮЛЕЭНЭ

Нютаг бүхэнэй һуурин, тосхоной айлнуудһаа байтагай холын малшадай гэртэ ороходо, захаһаа өөрын библиотекэтэй байдаг. Энэньшье гайхалтай бэшэ. Ном уншаха дурагүй хүниие мүнөө хаанашье олохогүйт.

Һаяхан «Одон» совхозой хонишодой бригада, залуу мал шахан тарғалуулдаг гүүртэнүүдтэ хүрэхэдөө: «Мүнөөдэр Галиимнай айлшалха үдэр. Шэнэ ямар номуудтай ерэхэнь хаб? Минии захяашые асарха гээшэ гү?» — гэһэн хөөрэлдөө дуулаа һэмди. Холын үбэлжөөндэ байһан малшадта иимэ хүндэтэйгөөр хүлеэгдэжэ байдаг Г. Ц. Эрдынеева Хүсөөтын хүдөөгэй библиотекые даагшаар гурбадахи жэлээ хүдэлнэ.

Библиотекэ соонь уйтаншье һаа, тагуудынь зохидоор тааруулан табигданхай. Шэнэ газетэ, журналнууд стол дээрэ аятайханаар жэрылдэнэ. «Табан жэлэй түсэб дүүргэлгэдэ бүхы хүсэеэ элсүүлэе» гэһэн номой выставкэ, «Залуу һаалишан, хонишон, механизаторта туһаламжа» гэһэн стенд гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй. Библиотекэдэ бүхыдөө 610 уншагшад тоологдоно. Тэдэнэйнь 360 һургуулиин һурагшад. Эндэхи тосхоной бүлэ бүхэн ном уншана. Тэдэнэй дунда һаалишад, хонишод, механизаторнууд яһала олон. Жэшээлхэдэ, хонишод М. Машеев, Д. Бимбаева, А. Цыренжапов, үхэршэн Б. Бимбаев, пенсионер Р. Будажапов болон бусад нүүдэл библиотекын ерэхые хүлеэжэ ядан байдаг.

— Гарагай хоёрто нүүдэл библиотекынгээ номуудые һэлгэхэеэ холын малшадта ошодогби. Тиигээд лэ мүнөө амаржа, пеэшэнээ түлижэ, үглөөдэр абажа ябаха номуудаа бүридхэжэ байнаб, — гээд Г .Ц. Эрдынеева хөөрэнэ.

Комсомол басаган Галина Эрдынеева библиотекэдэ ерэһэн хүнүүдтэ ном үгөөд лэ һуудаггүй. Холын малшадтай ходо хөөрэлдөө үнгэргэдэг, «Сахилгаан» хуудаһа, мүрысөөнэй дүн гаргалсадаг. Мүнөө «Одон» совхозой отара, гүүртэ, һаалиин фермэ, машинно-тракторна мастерской, тракторна бригадануудта байгуулагдаһан нүүдэл 34 библиотекэдэ 100 гаран уншагшад тоологдоно.

— Малшадта ерэхэдэмни, буряад авторнуудай номуудые ходо эридэг. Теэд библиотекэдэмнай миин 400-гаад буряад ном бии. Үбгэд, хүгшэд, үхибүүд урданай үльгэр, онтохон, жэшээнь, «Аламжа Мэргэн», «Үбгэн Жэбжээнэй», «Гэсэр» гэхэ мэтэ номуудые эридэг. Теэд манда үгы. Буряадаарнь эридэг. Х. Намсараевай 5 ботиин 2-ынь бии. Аймагай библиотекэдэшье эдэ номууд баһал үгы, — гэжэ библиотекые даагша Эрдынеева гомдоно.

Аймаг дотор библиотекын бүхы хүдэлмэри шэнэ аргаар ябуулагдадаг болонхой, Хүдөөгэй библиотекэнүүд аймагай түбэй библиотекын филиалнууд болгогдожо, хэрэгтэй номууд аймагай библиотекэһээ захигдажа асаргадана. Уншагшадай эрилтэ саг соонь хүсэд хангаха, тэдэнэй тоо олошоруулха хэрэгтэ түрүү энэ онол арга һайн нүлөө үзүүлжэ эхилээ. Энээн тушаа нүхэр Эрдынеева ингэжэ хэлэнэ: «Урдань ном худалдажа абахаар 200 түхэриг үгтэдэг һэн. Номой магазинда ерэхэдэш, шэнэ, һонин номууд үни хада наймаалагдашаһан байха. Мүнгэеэ хосоруулхагүйн тулада дайралдаһан лэ ном, брошюра худалдажа абахаш. Харин мүнөө шэнэ номуудые аймагай түбэй библиотекэһээ абадаг болоходоо амаршообди, уншагшадайнгаа захил түргэн дүүргэнэбди».

Библиотекын хүдэлмэритэй танилсахада, тэрэниие даагша комсомол басаган Галина Эрдынеева өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратай, хүн зоной дунда ном һудар олоор тарааха, тэдэнэй ухаан бодолой эрилтэ гүйсэд хангаха гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллана гэжэ хэлэлтэй. Нютагтаа 1970 ондо арбан класс дүүргэһээр, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищада орожо, библиотекарь мэргэжэлтэй боложо гараһан. Уншагшадай дунда ябуулха хүдэлмэреэ урид түсэблэжэ, соёлой байшантай суг ябуулна. Гэбэшье совхозой парткомой, сомоной Соведэй зүгһөө библиотекын хүдэлмэридэ анхарал багаар хандуулагдана гээд хэлэлтэй. Шэнэһэтэ һууриндa ном үгэдэг пункт нээхэ гэхэдэ, сомоной Совет 30—40 ном хадагалха шкаф оложо ядана. Библиотекэ «Буряад үнэн» газетэ мүнөө абанагүй. Ерэхэ жэлдэ захил арайхан гэжэ хэгдээ. Түлеэгээр жэл бүри дуталдадаг. Мүнөө январь гаратар арайхан хүрэхэ түлеэтэй. Библиотекарь басаган түлеэгээ өөроо хахалжа, пеэшэнээ түлинэ, шоройгоо хамана. Совхозой партком, сомоной Совет библиотекэ тухайгаа һаналаа табидаг болохо бээз гэжэ найдагдана.

КПСС-эй XXV съездын хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ хам оролсоһон Сагаан-Шулуутайн малшад, механизаторнууд болон бүхы ажалшадай культурно-ажаһуудалай эрилтэ хангалгада өөрынгөө горитой хубита оруулжа байһан библиотекарь Г .Ц. Эрдынеевада ажалдаа амжалтатай, хүн зондоо хүндэтэй ябахыень хүсэе.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.
Мухар-Шэбэрэй аймаг.

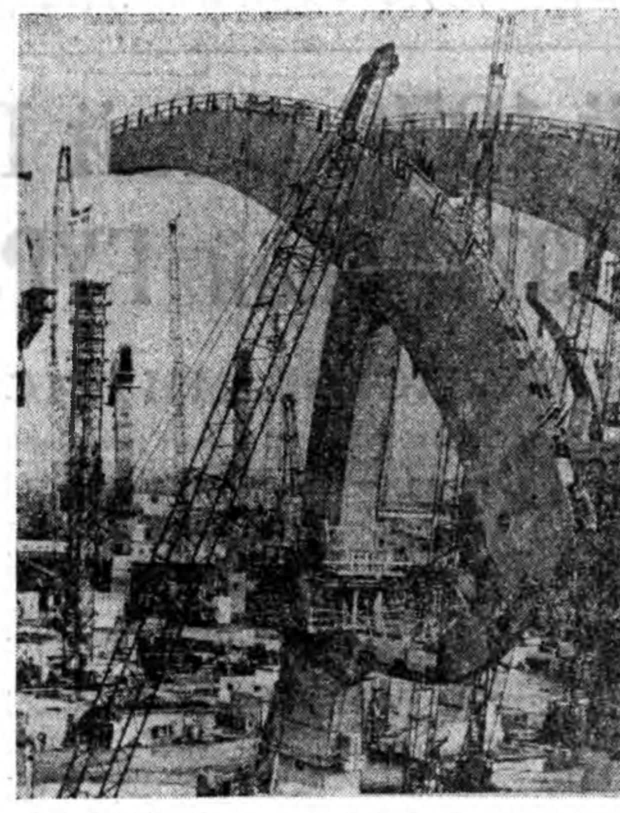

МОНРЕАЛЬ, ОЛИМПИАДА - 76

КАНАДА. Монреаль 1976 оной Олимпиадада хабаадагшадые, Олимпиадын айлшадые угтан абахаар бэлдэнэ. Олимпиин тосхон бодхоогдоно, спортивна барилганууд урган бодоно.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: эндэ Олимпиин велотрек барингдана; Олимпиин стадионой барилга дээрэ.

ДПА—ТАСС-ай фото.

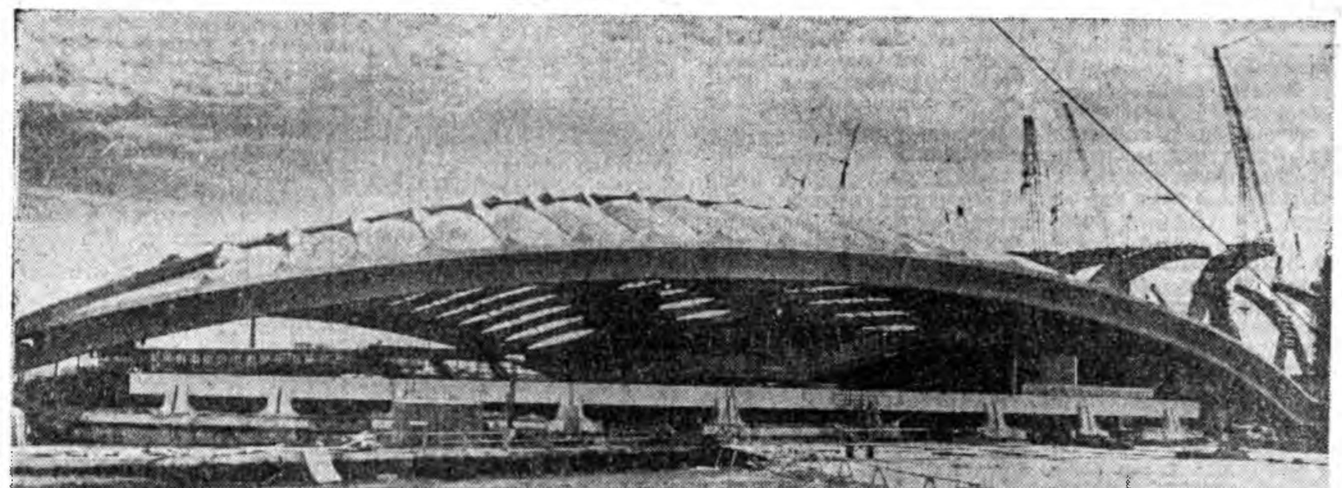

ХҮНЭЙ АМИ НАҺАН АБАРАГДАБА

Хүндэ хүшэр, орёо операци хэдэн часай турша соо үргэлжэлжэ байба. Хүндөөр үбшэлһэн хүнэй ами наһа абархын тулада врачнууд ехэ оролдосо гаргана, эсэхэ сусахые мэдэнгүй тэмсэнэ. Гэнтэ үбдэгшын аминиинь дээрэ болоод, һудалайнь сохисо түргэдэжэ, операци үргэлжэлүүлхэ аргагүй болобо. Иимэ аюултай сагай тохёолдоходо, эмшэд тэбдэбэгүй. Шуһан хэрэгтэй гэжэ гансата элирүүлбэ. Гэбэшье больницадань граммшье шуһан үгы. Юу хэлтэйб? Хайшан гэжэ хүнэй ами наһа абаралтайб?..

Аймагай түб тосхоной радиоузелһаа дамжуулгын хэгдэжэ байтарнь, таһа дүүрээд: «Хүндөөр үбшэлһэн хүнэй ами наһан аюулда ороод байна. Шуһан хэрэгтэй. Тушааха дуратай зон байбал, районно больница ерэгты!» — гэжэ дикторэй соносхоходонь, саг дары больницын газаа олон хүн сугларшоод, шуһаяа тушааха бэлэн байба.

Районно соёлой байшангай директор Евгений Николаевич Федоряченко, Улаан-Үдэ хотын долоодохи поликлиникын хүдэлмэрилэгшэ Любовь Иннокентьевна Хохлова, аймсоведэй гүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ Михаил Ивачович Баранов, «Прибайкалец» колхозой механизатор Николай Маркелович Рябов болон бусад, юрын лэ совет хүнүүд хүнэй ами наһа абараа. Тиихэдээ тиимэ юрэ бусын юумэ хээбди гэжэ огтошье һананагүй.

Совет хүнэй абари зан, түхэл маяг тухай зоной хэлсэхые олон удаа дуулаһан, өөһэдөөшье хэн нэгэнтэй энээн тушаа хөөрэлдэһэн, гайхаһан, һайхашааһан байдагбди. Совет хүн үзэл бодолдоо, өөртөө хэзээдэшье, хаанашье үнэн сэхэ ябадаг. Тиимэһээ аюулда ороһон хүндэ туһа хүргэхөөр хододоо бэлэн байдагынь гайхалгүй. Гэбэшье иимэ онсо ушарнуудай болоходо, гайхангүй, һайхашаангүй байхын аргагүйл даа.

А. КОЗИН,
аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ
Прибайкалиин аймаг.
Турунтаево тосхон.

телефон · телеграф · радио

ХИЛЫН СААНАҺАА

КПСС-эй XXV СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленумэй Москвада боложо, КПСС-эй ээлжээтэ XXV съездын асуудалнуудые хаража үзэһэн тухай мэдээсэлнүүдые социалис ба бусад оронуудай хэблэл эли газартаа дэлгэрэнгыгээр толилно. Пленум тухай информационно мэдээсэл ба тэрэнэй тогтоолнууд бүрин гү, али дэлгэрэнгыгээр толилогдоһон байна.

КПСС-эй ээлжээтэ XXV съездын зүблэхэ зүйлнүүдые Пленум баталһан байна. Съездын зүблэхэ зүйлэй түрүүшын асуудалаар — «КПСС-эй Центральна Комитедэй тоосоон ба дотоодын, гадаадын политикын асуудалнуудаар партиин бэелүүлхэ ээлжээтэ зорилгонууд» гэһэн асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев элидхэл хэхэ гэһэн Пленумэй тогтоолдо хэблэл анхаралаа ехээр хандуулна. Съезд хадаа уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ элитэ ехэ ушар болохо гээд Чехословакиин «Руде право» газетэ этигэн найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

КПСС-эй XXV съездэ Советскэ Союзда үргэнөөр дэлгэрһэн бэлэдхэлэй үедэ ороной предприятинуудай, эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд ажалай үүсхэл, үйлэдбэриин эдэбхи гаргажа байна гээд Чехословакиин «Правда» газетэ бэшэнэ.

Болгариин «Работническо дело», Венгриин «Непсабадшаг», Польшын «Трибуна люду» ба бусад газетэнүүд 1976 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй 1976 оной гүрэнэй бюджедэй проектнүүд тухай Пленумэй тогтоолнуудые хуряангыгаар толилходоо, Советскэ Союзай экономическа амжалтанууд тухай, КПСС-эй XXIV съездын даабаринуудые, хараа түсэбүүдые совет арадай бэелүүлжэ байһан тухай мэдээсэлнүүдтэ гол анхаралаа хандуулна.

КПСС-эй болохоёо байгаа съезд коммунис общество байгуулгын замда Советскэ Союзай саашадаа бэелүүлхэ зорилгонуудые хараалха юм гээд Италиин «Унита» газетэ тэмдэглэнэ.

Лондоной «Гардиан» газетэ Л. И. Брежневые «Шахардуу байдал һуларуулхын түлөө эгээл эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ» гэжэ нэрлэн, ингэжэ бэшэнэ: «Л. И. Брежневэй съезд дээрэ элидхэл хэхэ байһан тухай мэдээсэл Советскэ Союзай бэелүүлжэ байгаа гадаадынгаа политикые саашадань үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй байһыень бүхы дэлхэйдэ элирхэйлэн гэршэлбэ».

Л. И. Брежневэй элидхэл тухай, КПСС-эй XXV съездэ бэлэдхэлэй асуудалнуудаар шиидхэбэринүүдые гаргахадаа, КПСС-эй ЦК-гай Пленумдэ хабаадагшад Советскэ Союзай Коммунис партиин бэелүүлдэг политикада бүрин этигэн найдажа байһанаа үшөө дахин баталба гэжэ Парижай «Фигаро» газетэ тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

ДЕЛИ

КПИ-гэй ЦИК-гэй сесси

ТАСС

Индиин Коммунис партиин Түбэй гүйсэдхэхэ комитедэй сесси эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр. КПИ-гэй национальна Соведэй Генеральна секретарь Раджешвара Раогой хэһэн Индиин дотоодын политическэ ба экономическа байдалай, гадаадын политикын зарим асуудалнууд тухай элидхэлые делегадууд зүбшэн хэлсэһэн байна. Индиин Национальна конгресс хүтэлбэрилхы партиин ба Индиин Коммунис партиин хоорондохи харилсаанай үргэдэлгэ орон дотор социально-экономическа һайн хубилалтануудые хэхэ, дотоодын ба гадаадын хархис хүсэнүүдэй харата ябуулгануудта эсэргүү тэмсэлээ эдэбхижүүлхэ арга олгохо байна гээд эдэнэр тэмдэглээ.

Декабриин 1-дэ болоһон заседани дээрэ тогтоол баталагдан абтаба.

ПАРИЖ

Мүнөө үеын гол шухала асуудал

ТАСС

Эсэргүүсэлтын тэмсэлшэдэй уласхоорондын федерациин, Дайнай ветерануудай бүхэдэлхэйн федерациин, плендэ ороһон урдын сэрэгшэдэй уласхоорондын конфедерациин, Дайнай ветерануудай Европын конфедерациин үүсхэлээр үнгэргэгдэһэн зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха Европын симпозиум эндэ хүдэлмэриеэ дүүргэбэ. Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет, Журналистнуудай уласхоорондын эмхи адаглагшад боложо, тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаһан байна.

Комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Ф. Ф. Кузнецов түрүүтэй Дайнай ветерануудай совет комитедэй делегаци симпозиумой хүдэлмэридэ хабаадаа.

Эб найрамдалда, арадуудай аюулгүй байдалда түбэг бэрхэшээл татадаг зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргахые хорихо, буу зэбсэгүүдые үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха, сэрэгэй бүлэглэлнүүдые усадхаха шухала гээд нэгэн һаналтайгаар баталагдан абтаһан деклараци дотор тэмдэглэгдэнэ.

УЛААН-БААТАР

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ПРОГРАММЫН АМЖАЛТАНУУД

ТАСС

Советскэ Союз түрүүтэй социалис хани нэгэдэлтэ оронууд хүн түрэлтэнэй социальна дэбжэлтын манлайда ябана, мүнөөнэй уласхоорондын асуудалнуудые болохотой руунь шиидхэхэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ гээд «Үнэн» газетэ КПСС-эй XXV съездэ зорюулагдаһан түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

СССР ба аха дүү бусад оронуудай залан сэхэ ажал ябуулгын, эсэшэ сусашагүй оролдолгонуудай ашаар ехэ амжалтанууд туйлагдажа байнхай. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Совет правительствын үүргэ, энэ талаар илангаяа ехэ байна.

Шахардуу байдал һуларуулга Ази түбиин арад түмэндэшье ехэ удха шанартай байна гээд «Үнэн» газетэ бэшэнэ. Тиимэһээ Ази түбидэ аюулгүй байдалые хамтааран хангаха тухай Советскэ Союзай гаргаһан үүсхэлые Азиин арадуудай үргэнөөр дэмжэжэ байһаниинь ойлгосотой юм ааб даа. Дэлхэйн энэ үргэн ехэ районда аюулгүй байдал хангаха гээшэ энэ үүсхэлэй ори ганса уг зорилго болоно.

Уласхоорондын шахардуу байдалые һуларуулхын тула СССР-эй ба социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудай үргэн ехэ ажал ябуулгада маоистнуудтай хамжаһан империалис хархис этэгээдүүд дурагүйдэнэ.

СССР-тэ, социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта, эдэнэй эб найрамдалта политикада маогой бүлэглэл эсэргүүсэн тэмсэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Дээрэлхүү хараа бодол

ТАСС

Израилиин правительствын заседани декабриин 1-дэ боложо, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай шахардуу байһантай дашарамдуулан, һанаата боложо байһанаа мэдүүлһэн ООН-ой Аюулгүйн Соведэй һүүлэй тогтоолые буруу һүргэхые шиидхэбэ. ЮПИ агентствын корреспондентын Иерусалимһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, ООН-ой зохихо бүхы тогтоолнуудые хараада абан, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалые, тэрэ тоодо Палестинын асуудалые зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлүүлхын тула Аюулгүйн Соведэй ерэхэ жэлэй январь һарын түрүүшын хахадта дахинаа сугларха байһые хараалһан энэ тогтоол бэелүүлхэеэ Израиль ори таһа арсана.

Энэньшье гайхалгүй ааб даа.

ТОКИО

ХОЁР ОРОНОЙ АША ТУҺАДА

ТАСС

Хоёр ороной арадуудай аша туһада, Азида ба дэлхэй дээрэ эб найрамдал, аюулгүй байдал хангахын аша туһада совет-япон харилсаае саашадань хүгжөөн бэхижүүлхэ шухала гээд СССР-эй хизаарнуудай, областьнуудай ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй ба Японой губернаторнуудай эндэ боложо дүүрэһэн долоодохи уулзалгада хабаадагшад мэдүүлбэ.

Хоёр талаһаа гар табигдаһан хамтын коммюнике эндэ тунхаглагдаһан байна. Советскэ Союзай автономито республиканууд, хизаарнуудай, областьнуудай болон Японой префектурануудай хоорондохи экономическа, соёлой харилсаан улам үргэдэжэ байна. Иимэ уулзалгануудые саашадаа үнгэргэжэ байха, элдэб делегацинуудаа эльгээлсэхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдэнэ.

Иимэ уулзалганууд 1968 онһоо үнгэргэгдэжэ байнхай. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. А. Демченко энэ уулзалгада хабаадажа, Совет делегациие толгойлбо.

Японой делегаци 21 префектурын губернаторнуудһаа бүридүүлэгдэһэн байгаа.

СССР-эй хизаарнуудай, областьнуудай ба Японой префектурануудай хоорондохи хани харилсаае саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудые, мүн совет-япон худалдаа наймаанай-экономическа харилсаанай асуудалнуудые уулзалгада хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Совет делегаци Эхэ орондоо бусахаяа декабриин 2-то эндэһээ мордоо.

ВАШИНГТОН

Дж. ФОРД Мао Цзэ-дунтай уулзаба

ТАСС

США-гай президент Дж. Форд Мао Цзэ-дунтай Пекиндэ уулзажа хөөрэлдөө гээд эндэ мэдээсэгдэнэ. Юун тухай хөөрэлдэһыень мэдээсэл соо хэлэгдэнэгүй.

Фенологой тэмдэглэл

БУГА ҺАРА

Буга һарын
Бужаганама хүйтэн
Буряад дайдаарнай
Бахархан айлшална.
Хойто хаяаһаа
Хүйтөөр үлеэһээр
Үе сагаймнай
Үбэл ерэбэл даа.

Декабрь һарые Буга һара гэжэ буряад зомнай нэрлэдэг. Энэ һарын 22-то эгээ богони үдэр, эгээ ута һүни болодог.

Алтан туяагаа үргэн дэлхэйдэ элбэгээр эльгээжэ байдаг нарамнай тэнгэри газар хоёрой нэгэдэн байһан хаяа дээхэнүүр яларжа, хэлтэгы элшэнүүдынь һөөл һулахан дулаа үгэдэг.

Үүри һарын (октябрь) 25-һаа эхилээд, Гура һарын (ноябрь) 18 болотор Сэлэнгэ мүрэнөөр мүльһэн ябажал байба. Гура һарын 18-һаа эхилээд, хүүргэһээ доошо Сэлэнгэ мүрэн мүльһэндөө жэгдэ хушагдаад, үргэн сагаан утаһан шэнгеэр харагдана. Ноябриин 17-до Үдэ голнай хүүргэһээ доошо жэгдэ хүрөөд байһан аад, харин 19-дэ дундуураа мүльһэнһөөн мултараад, шааяса урдажа байба. Гура һара энэ жэлдэ урдахи жэлһээ дулаан байба. Һүүдэртэ байһан термометр 19-нэй үдын хойто гурбан сагта 10 градус дулаа харуулба.

Саһанай орохоһоо холо урдуур, аяар октябрь һарада шандаган зунай боро дэгэлээ үбэлэй сагаан дэгэлээр һэлгэбэ. Хуранууд мүнөө болотор полинууд дээрэ эдеэлхэеэ ниидэжэ гараһаар. Саһанай ороходоор эдэ шубууднай хуһанай буурсагаар хооллохо байна. Һойр шэнэһэнэй борбоосгой ба залуу һалаануудаар хоолложо эхилдэг. Дауриин торхируу полиин захаар, һөөгүүд соогуур хоол бэдэрнэ.

Айлай гэрнүүдэй хушалтануудта байрладаг гулабхаанууд тарнаалан дээрэ хооллохоёо гарадаг. Манай Буряад орондо 60 янзын шубууд үбэлдөө дайралдадаг.

Энэ һарада шоно хүбүүдээрээ суг агнууридаа гарадаг. Шара үнэгэнэй хулганаануудые агнажа ябаханъ харагдадаг. Буга һара шубуудта, элдэб амитадта хүндэ хүшэр һара гээшэ. Хүйтэншье, хоолшье олохонь бэрхэтэй байна. Энэ һарада ехэнхидээ сэлмэг, хүйтэн байдаг, заримдаа саһан бударааг. Урда сагһаа ажаглаһан үбгэжөөл ингэжэ хөөрэнэ: «Зундаа бог ногоон удхэнөөр, үндэрөөр ургабал, хүйтэн үбэл болохо», 1974 оной зун бог ногоон ехэ элбэг байһан, харин энэ зун хамхуул, үрмэдэһэн ехэ удхэнөөр ургаба.

С. СКОЛЬЖИКОВА,
СССР-эй Географическа бүлгэмэй гэшүүн.

П. ЯХНОВЕЦКИИН зураг.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. СССР-эй юһэдэхи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси. «Асари ехэ хэрэгүүд ба амжалта, илалтанууд» — СССР-эй Верховно Соведэй сессиин тоосоон. СССР-эй 1976 оной Гүрэнэй бюджет ба СССР-эй 1974 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай» СССР-эй финансын министр, депутат В. Ф. Гарбузовай элидхэл (эхин).

Хоёрдохи хуудаһанда. «Коммунистнуудай гол зорилго» — Б. Цыренжаповай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. В. Ф. Гарбузовай элидхэл болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин тоосооной түгэсхэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.00 — Шэнэ һонин. 10.10 — Совет Конституциин үдэртэ. Кинопрограмма. 10.55 — «Бажовай үльгэрнүүд» (үнгэтэ). 11.25 — «Социалис оронуудай хани харилсаан». Болгариин Арадай Республика (үнгэтэ). 11.55 — «Шатарай һургуули (үнгэтэ). 12.30 — «Эрдэмтэдэ үгэ үгтэнэ». СССР-эй АН-ай гэшүүн-корреспондент С. А. Федотов үгэ хэлэхэ. 12.45 — «Горнистнар, харюусыт!» (үнгэтэ). 13.30 — Забһарлалга. 13.40 — «Үхибүүдтэ — фильм». «Мой друг Кнопик, который знает все» и «Очарование» — уран һайханай богони фильмүүд (үнгэтэ). 14.40 — Симфоническа хүгжэмэй концерт. 15.10 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». 15.40 — М. Шолохов. «Эдэнэр Эхэ ороноо хамгаалаа». Гүрэнэй академическэ Моссоведэй нэрэмжэтэ театрай зүжэг (үнгэтэ). Забһарлалгын үедэ «Спортлото». 18.30—«Время».

Улаан-Үдэ. 19.00 — «Табан жэл, түгэсхэхы жэл». 19.30 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Техникын хүгжэлтэ ба хүдэлмэришэн». Волжско автомобильна заводой коллективэй дүй дүршэлһөө. 21.45 — «Хүшэр сагта» — уран һайханай фильм. 23.20 — Забһарлалга. 23.30 — «Шатарай һургуули». 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.00—«Шатарай һургуули». 19.30 — Забһарлалга.

Улаан-Үдэ. 19.40 — «Экран» — телесуглуулбари. 20.40 — СССР-эй Конституциин үдэртэ зорюулагдаһан дамжуулга (буряадаар). 21.10 — Телевизионно һонин.

УНШАГТЫ, *һонирхохол байхат*

ЯМАР БАЙНАШ, НУУР?

ИМАГТАЛ һүмбэр ууланууда́й бэшэ, харин хүхэ номин уһатай нуур сөөрэмүүдэй хизаар нютаг гэжэ Киргизиие нэрлэдэг юм. Республика дотор 2 мянга гаран нуур бии. Үндэр хада ууладахи нуурнуудай ямар байдалтай байһые шэнжэлдэг гидрологууд һонин юумэ нээһэн байна.

Һүүлэй мянган жэл соо Чатыркель нуурай уһан таба дахин бага болоо гэжэ шэнжэлэгшэд элирүүлээ. Леднигүүдэй сухарилгаһаа, үндэр хада ууладахи сүл губиин оршондо байдаг сөөрэмэй шэргэн хаталгаһаа энэ болоһон байха юм. Иссык-Кулиин уһанай нюруу мүн лэ доошоо орожо байнхай. Энэнь эрье шадараа газар дайдые дабһаар элбэгжүүлнэ, альпийска нуга сабшалан ба бэлшээриин ногоое муудхаана. Нуур сөөрэмүүдэй уһанай нюруye хушан хэмдэнь яажа оруулалтай гээшэб?

СССР-эй Наукануудай академиин нуур сөөрэмүүдые шэнжэлдэг институдай мэргэжэлтэд иимэ ушарһаа гараха арга олобо. Энээнэй тула Кен-Су мүрэнэй уһые Чатыркель худар урадхуулхые, Арабельска нуурнуудай уһаар Иссык-Кулиие «ундалуулхые» эдэнэр дурадхаһан байна.

ҮНДЭР НАҺАТАНАЙ ХИЗААР НЮТАГ

РОДОПЫЕ үндэр наһатанай хизаар нютаг гэжэ Болгарида нэрлэдэг юм.

Хэрбээ бүхы орон дотор 100 мянган хүн зоной дунда зуутай болоһон 52 хүнэй дайралдадаг байгаа һаань, эндэ эды хүнүүдэй 319-ниинь зуутай болоһон байна. Ондоо баримта дурдажа болоно. Родоподо 90-һээ 100 хүрэтэр наһатай хүнүүд ороной бусад районуудайхиһаа найма дахин олон юм.

МҮНӨӨНЭЙ МООДООР ХУБСАҺАЛАГШАД ОРОЖО ШАДАХАГҮЙ

ЛАНКАГАЙ уран зураашадшүүмжэлэгшэд мүнөөнэй моодоор гэхэ гү, али гаргуу муухайгаар хубсалһан хүнүүдые һүүлэй үедэ эрид буруушаана. Баруунай оронуудһаа ерэһэн айлшадай олонхид муухай, ханги-набта һүрэһэн хубсаһатай ябадаг. Айлшадаа урин дулаанаар, хүндэмүүшэ халуунаар угтадаг ороной хүн зоной мүнөө гүрэн түшээ хүндэлдэггүй, эһо шашалнуудтаа, соёл болбосоролдоо хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдые шоо үзэдэг болонхой.

Канди хотодохи Буддын шажанай бүхы дэлхэй дээрэ суурхаһан дасан дуганда иимэ хубсаһатай хүнүүдые оруулхагүй гэжэ соносхогдоо.

ЮРЭ БУСЫН ХАРУУЛШАН

ИНДИАНА штадтахи Индианаполис хотодо ажаһуудаг аха дүүнэр Джеймс ба Тим Шэрлитэн буу зэбсэгүүдэй алаабхитай юм. Хулгайшадай эбдэжэ орохогүйн тула мантан томо, бүхэ гэгшын суурга оложо үлгэхые хүсэдэг байгаа. Теэд энэнь найдамгүй байшоо. Һүүлэй таба һара соо алаабхидань хоёр дахин хулгай ороо.

Шухала хэмжээнүүдые абахын тула аха дүүнэр ехээр бодомжолбо. Түрүүшээр нохой худалдажа абахые, удаань электронно «харуулшание» тодхохые хүсэһэн байгаа. Эсэсэй һүүлдэ алаабхи соогоо... арсаланиие барижа байхые шиидэбэ. «Пижон» гэжэ нэрэтэй арсаланиинь үгэ дууламгай. Һуниндөө алаабхияа найдамтайгаар сахин хирадаг юм.

ХҮЛЕЭГДЭЭГҮЙ УШАР ШАЛТАГААН

ТАЙНИОКОСКО, Каукопяй хотонуудтахи «Энсо-Гутцайт» гэдэг концернэнүүдэй целлюлозо-саарһанай комбинадуудай һаяхан хүдэлмэри зогсоогдошобо. Электрын элшэ хүсэнэй таһалдаһанһаа уламжалан, машинанууд хүдэлхэеэ болиһон байгаа. Электригүүд заводуудта бүхы проводко, кабель ба приборнуудыень шалгахадаа, эбдэрһэн юумэ олобогүй.

Концернын предприятинуудта, электрын элшэ хүсэ үгэдэг линитэй холбоотой рубильнигуудай нэгые шалгахадаа, энэ эбдэрэлэй ушар шалтагаание 18 часай үнгэрһэн хойно элирүүлбэ. Пластмассаар хэгдэһэн колпак дорonь үхэр хулгана ороһон байгаа. Тиихэдэнь коротко замыкани боложо, хоёр комбинадай үйлэдбэри һаатуулан зогсоогдошоһон байгаа бшуу. (ТАСС).

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:
г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35.
Телефоны: редактора — 2-54-54, приёмная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретаря — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, пропаганды и агитации — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, писем и селькоров — 2-67-81, информации — 2-34-05, общественная приёмная — 2-56-62, машинное бюро — 2-57-63, корректорская — 2-35-95, фотолаборатория — 2-33-61.

□ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-03687. Заказ № 01598.